

Biblioteca Regională Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

IN ACEST NUMAR

ION BĂIEȘU: „Margul gigantic”
EMIL GIURGIUCA: „Versuri”
DUMITRU MICU: Cronică literară

Gazeta literară

Anul IX, nr. 433

26

Joi 28 iunie 1962

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

60 pagini 50 bani

DRAGOSTE

Nu pot uita zborul imaculat al crinilor în calea lui Nikita Sergheevici Hrușciov. Simt și acum, pilită sub gene, lacrima bucurii. Mă scâmbiește încă o dată înspăimântată în februarie.

Cu inima fierbinte i-am primit pe soții Uniunii Sovietice, nu doar ca niște gazde ospitaliere. Am ieșit în pragul casei ca o familie ce și întâmpină ruda. Și am poezie în odaie ca mere, gălă de voiește și sfat.

De ce așa și nu altminteri? Răspunsul e cel mai simplu din lume. Pentru că ne leagă cea mai înaltă prietenie, cea mai creatoare și generoasă din cîntec și cîntecul istoria pînă s-a ivit pe pămînt sistemul socialist ca fapt său propriu de dezvoltare și de relații. Pentru că între România și Uniunea Sovietică — după cum subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — s-au încheiat „relații de sinceră prietenie și frăție așa cum pot exista numai între popoare care pășesc omni lingă usură spre același țel”. Pentru că poporul român, devenit liberul destinului său, vede, trăiește, compășă și judecă faptele cu bunul simț al istoriei înseși.

Dragostea pentru Uniunea Sovietică, pentru creșterea și marș în comunism, e un bun de preț al ființei dintr-o noi. E un sentiment major al întregii societăți și în același timp o lumină dinlăuntrul, înfrîmă și personală.

Așteptam tocmai pe hîrta primela fraza ale sficului de față cînd m-am pomenit cu vizita unui prieten. Venise, cum zicea, să-mi istorisească un poem.

«Ascultă atent — Incepu prietenul, leri dinmăeasă sună telefonul meu de-acasă. Ridic receptorul și aud un glas de copil. Li ghicesc vîrsta după fantezia de a-l întocul pe „r” cu „l”.

— „Alo, aici Ladu!” — îmi strigă. (Voia să zică Radu). Încerc să mă dumiresc cu cine am de-a face. Nu-mi răsar în memoria nici un Radu alt de vîrșnic. Dar poji să n-ai răbdare cu asemenea personaj? Mă trezesc așadar că mint!

— „Aha! Și ce dorești Rădule?”
— „Vreau cu nenea Hrușciov!” — zice, ca o poruncă. Sîu o clipă descumpăsit. Dar după tonul serios și după etalele interlocutorului încep să bănuiesc adevărul. Cîlă imaginea nu eu copiii în inocența lor înspăimîtoasă! Un număr de telefon alcătuit la întîmplare îl duce neapărat spre țelul visat. Întru deci la joc, îmi dreg glasul și mă recomand:

— „Aici sînt eu, Nikita Sergheevici Hrușciov”.
Aud, de dincolo, o explozie de fericire:
— „Nene Hrușciov, să vii și la mine!”

De ce să nu mărlurisc? Mi se ridicase un nod în gît. Mă cuprinsese o emoție tulburătoare. Iată că joc pe președintele Consiliului de Miniștri al Uniunii Sovietice. E prea de tot. Cum să ies din încurcătura în mare mîștură pentru invitație, i-am rugat să mă scuze deoarece sînt foarte ocupat, i-am promis că voi veni altă dată. „Nu, nu, nu!” — auzeam protestele, repetate. Bietul Radu se aple în pragul plînsului. Ei, spune și tu, cu era să lec! Nu voiam să rănesc visul, ca o petală de aur, ai copilului. Alunci, îmi veni o idee salvatoare. I-am lăgăduit o fotografie a mea, adică a tovarășului Hrușciov, frăție. Și i-am asigurat că-mi voi scrie pe poză numele.

După o scurtă deliberare, propunerea mi-a fost acceptată. Dar cu condiția să-i trimit fotografia „chial lepede” și „chial acasă”. Ei bine, cu chiuu cu vai am dezlegat pînă la urmă, din dicția sa originală, numele întreg și adresa. În aceeași oră m-am deplasat pentru verificare. Portarul blocului mi-a confirmat existența locașului cu precizie, de cinci ani și jumătate vîrșit, precum și a familiei sale. Îmi erau cu desăvîrșire necunoscuți. Am așteptat așadar pînă acasă, am decupat dintr-un ziar o fotografie a lui Hrușciov, am colorat-o cîlă mai frumoasă și am lipit-o pe un carton alb. Am luat apoi stîloul și am scris pe ea, cîleț: „Nikita Sergheevici Hrușciov, pentru Radu”. După amiază am strercurat fotografia, așezată în plic cu adresa, sub ușa locuinței respective. Ce s-o fi petrecut acolo, după usă, cînd a fost descoperit plicul? Nu știu și n-am să știu probabil niciodată. Dar îli jur, dragă, că nu mă simt vinovat de acest fals.

Aici și-a încheiat prietenul meu povestirea și mă părăsi grăbit, cu un zîmbet luminos în ochi.

Iar mie mi s-a părut că telefonul micului Radu ca și gingașul răspuns al prietenului meu vădesc, amîndouă, acea gfeccijune înfrîmă care ne învîluie înfrîmă și case atunci cînd e vorba de poporul sovietic și de conducătorii săi. Gestul copilului e rodul unei sfîrbi de spirit în familie și în societate. El exprimă, în felul său naiv, conștiința matură a părinților.

Tot ce a realizat în țara noastră poporul sub conducerea partidului — uzinele și centralele electrice, agricultura colectivizată, avîntul științei, artei și culturii, înnoirea sufletului omeneș — totul și toate sînt organice legate de marea prietenie cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări socialiste. Pe steagul acestei prietenii sînt înscrise cele mai înalte năzuințe ale omului. E prietenia fiercică, a progresului necontenit, a demnității și a poeziei, a păcii creatoare pe întreaga planetă.

Nu e de mirare deci că poporul român nu a primit doar, ci a sărbătorit, ca pe un eveniment istoric, frățeșca vizită a delegației sovietice.

Acum, după ce oaspeții s-au înapoiat în glorioasă lor patrie, să le urăm din nou sănătate deplină și putere de muncă spre binele omului de pretulîndent.

Fii siguri, dragii noștri, că prietenia ce ne leagă va înflori vesnic, imaculată atemeri crinilor ce v-au întâmpinat din zbor pe toate drumurile României socialiste.

Eugen FRUNZA

„Vizita delegației de partid și guvernamentale a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste în Republica Populară Romînă s-a desfășurat într-o atmosferă deosebit de cordială, a prilejuit o nouă manifestare a prieteniei trinitice, a colaborării frățești și a alianței de nezdruccinat dintre po-

parele romîn și sovietic, care împreună cu celelalte popoare din marea familie a țărilor socialiste înaintează cu pasi fermi și în strînsă unitate, sub steagul atobitruitor al marxism-leninismului, spre victoria cauzei socializantului și comunismului, spre menținerea și întărirea păcii în lumea întreagă”.

De „Comunicatul cu privire la vizita de prietenie a delegației de partid și guvernamentale a Uniunii Sovietice în Republica Populară Romînă”.

O săptămîină de neuitat

Confrînăm în amănunț de țel însemnățile cu privire la vizita delegației de partid și guvernamentale sovietice condusă de tovarășul N. S. Hrușciov Căldura în țară, începutul prin vizitarea Institutului de proiectări pentru cereale și plante tehnice de la Fundulea și a gospodăriei agricole colective din comuna Ceasa, avînd ca obiectiv cunoașterea de țare înfrîmă a mîșturii din patria noastră, a realizărilor epocale obținute de către poporul român în opera de edificare și desăvîrșire a societății socialiste, accesul sărbătorească și memorabilă călătorie a comitetului în Moldova, în Borzești, apoi la Hunedoara, în Valea Jiului, Craiova și pe întregul Mării Negre. Pretulîndent, scuzăm oaspeții noștri cu un cuvînt de elogiu, au dat o înaltă apreciere mîșturii omeneșce a poporului român, înțeleptei conduceri a Partidului Muncitoresc Român și politici sale leniniste în grandioasă operă revoluționară de edificare a României noi, de lăurire a unei vîrșii ferice și sănătoșugale. Emoționant au fost, de pildă, cuvintele Erasmii Muncii Socialiste, Stelian Pripșa, vestitul ministru alor de la Hunedoara, care a spus cu prilejul mitingului din cetatea sărbătorească: „Noi, cei care vă înconjurăm astăzi cu înaltă căldură și simțăm oarecîți dragi oaspeți, trăim cu intensitate marea fericire că simțăm oarecîți a acestei epoci în care patria noastră socialistă cunoaște o înfrîmărie fără precedent. Construcției socialismului îi înfrîmărie toate energiile, tot elanul nostru, pentru că nu este fericire mai mare decît simțămînții că tot ce ai mai bun în tine poți dăruți patriei tale, poți dăruți poporului, partidului nostru drag”. La același miting, tovarășul N. S. Hrușciov a formulat — între altele — acest elogiu al mîșturii creatoare a eroiciei noastre clase muncitoare: „Dispușei de o puternică tehnică modernă pe care o folosiți producînd numai la combinatul dvs. în două luni tot atîta fontă și oțel cît producea într-un an întregă metalurgie a României burgheze. Nu este oare acesta un fapt impresionant, caracteristic pentru uriașele schimbări pe care le-au săvîrșit puterea populară și partidul comunistilor pe pămîntul românesc?”

În Valea Jiului, cea plină odinioară de lacrimi și de tragică mizerie pricinuită de exploatarea capitalistă, înalții oaspeți ai poporului român au avut încă o prilej să vadă cît de radicale și profunde sînt schimbările produse în vastul bazin carbonifer prin mîștura revoluționară a clasei muncitoare sub conducerea înfrîmărie și clarvătoare a Partidului Muncitoresc Român. Mîșturii romîn i-au primit cu fierbinte entuziasm pe tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov, el însuși un adolescent s-a mîștur, ca pe un frate, cu tradiționalul salut al mîșturii: „Noroc bun!” Cu legitimă mîștură poporul român a ascultat cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej rostită la mitingul din Lupeni, prilej cu care a spus: „Pe harla țării au apărut noi orașe miniere, iar cele vechi își schimbă tot mai mult aspectul, devenind orașe moderne, demne de făuririi lor, de constructorii socialismului. Toate acestea sînt rodul politicii partidului nostru, a statului democrat-popular, politicii al cărei scop suprem este bunăstarea și fericirea celor ce muncesc!” și din nou, punîndu-l în față trecutul cu prezentul, tovarășul N. S. Hrușciov a rostit atunci această laudă a mîșturii noastre, a patriei noastre: „Cînd delegația noastră vizita noi centre industriale din țara dvs., mi s-a spus că pe vremuri un diplomat

burghez a afirmat cu arăgăță că furnalele și coșurile de uzine ar fi sînt lucruri mari să vadă vesnic România în situația de țară agrară înfrîmă, de amasă luminare de materii prime a capitalismului străin. Dar aceste timpuri au rămas definitiv de domeniul trecutului. Oare cum obiectiv, care a vizitat țara dvs. nu poate să nu vadă cît de mult a progresat România în dezvoltarea economiei și culturii sale. Realizările remarcabile ale poporului român bucură sincer pe oamenii sovietici”.

La Craiova, la fel, înalții oaspeți au dat o înaltă prețuire politicii Partidului Muncitoresc Român de ridicare și dezvoltare rapidă a economiei tuturor regiunilor țării. Exemplul Olteniei și în special exemplul orașului Craiova, sînt concludente. Craiova, cunoscut odinioară ca orașul celor șapte sute de moșieri, a devenit astăzi un important centru industrial economic și cultural.

Căldura prin țară, după vizitarea frumosului nostru litoral, a culminat într-un orașul miting de pe stadionul Republicii din București. Vă rămîne pentru totdeauna întipărite în înfrîmărie noastre sovietice răsulele stănci de tovarășul N. S. Hrușciov ca o sinteză a istoricilor vizite prietenești, ca o sinteză a legăturilor frățești dintre popoarele sovietice și poporul român. Ideile nobile ale tradiționaliei prietenii romîno-sovietice, idelle sfînte ale luptei pentru apărarea păcii și pentru colaborarea între toate popoarele lumii, au apărut cu o maximă claritate în textul Comunicatului cu privire la vizita de prietenie a delegației de partid și guvernamentale a Uniunii Sovietice în Republica Populară Romînă. Comunicatul a fost semnat într-un cadru solemn de către tovarășii Gheorghe Gheorghiu-Dej și N. S. Hrușciov, înconjurîndu-se astfel prin acest document important, vizita marilor noștri prieteni și frați.

În dimineața zilei de luni 25 iunie 1962, poporul român și-a luat rămas bun de la oaspeții săi dragi. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus, la mitingul de pe aeroportul Băneasa, ogîndînd sentimentele întregului nostru popor: „Această vizită a demonstrat din nou că relațiile de strînsă prietenie dintre Republica Populară Romînă și Uniunea Sovietică, dintre Partidul Muncitoresc Român și Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, servesc cauzei popoarelor noastre, cauzei unității întregului lagăr socialist a mîșturii comuniste internaționale, intereselor păcii și securității în lumea întreagă”.

Vor rămîne pentru totdeauna în amintirea noastră — a răspuns, în cuvîntul său de rămas bun tovarășul N. S. Hrușciov — manifestările de căldă prietenie față de poporul sovietic și față de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, pe care le-am întîlnit peste tot pe unde a trecut delegația de partid și guvernamentală sovietică”.

Astfel s-a încheiat istorica săptămîină dintre 19 și 25 iunie 1962, răsîmp în care s-a desfășurat vizita delegației sovietice, vizită care va rămîne pentru vece înscrisă cu litere de aur în analele tradiționale și indestructibile prietenii frățești romîno-sovietice.

Petru VINTILA

MIHAI BENIUC

E bine, da!

Cînd zînic vezi altele, cînd auzi
Ce mari minuni se-nfrîpătesc în țară
De cel ce scoț metal, de cel ce ară,
Nu-ți simți de bucurie ochii uzi!

Nu simți cum înfrîmă-măi țara bate,
Grăbită ca un pas în falnic mers,
Aflînd că orice hat din cîmp s-a șters
Și cum că-n sale-i electricitate!

Străbunul codru-și ogîndește coama
În locul unde rîul lac s-adună
Și-n ape noi se ulă blînda lună
Prin noui desfăcîndu-și în marama.

E bine, da! E bine cu partidul
Și dărimînd pe vecl robia cruntă
Să joci drapelul roșu ca la nunță
În timp ce-i nălți călăji tale zidul.

Că-mbătrînești ori nu, nici nu-i problemă.
De-o stea vorbește care n-o să piară,
De-a vîrșii roditoare primăvară
A patriei muncitorească stomă.

LA „GRIVIȚA ROȘIE”

Cînd ești alesul la București, ca mine, cînd în primii ani ai tineriei tale, în februarie 1933, ai văzut ridicîndu-se — pe fundalul unui cer înfrîmărie de vîrșia Reichstagului și de sîngele primilor mi de victime ale lăurăntății — purtalul puternic, cîștat și curajat al proiectelor greviste de la Asocierile CFR Grivița care spornice „Na” fascismului, plătînd acest „Na” cu sate de morți, cîștat și restul vîrșii tale! Ai trăit în cea mai mare parte la București, ca mine, și într-o frumoasă dimineață de aprilie a anului 1944 ai auzit un bulău întrecător și ai simțit prețea apartamentului tău de la etajul al nouălea al unui bloc călîndu-se ca niște cărți de joc, cînd privind pe ferestrele ai văzut, spre nordul orașului, vîrșia de țoc și de fum și țai-și spus cămărușă: „Acolo e Grivița! Arde Grivița!” Cînd în zilele următoare țai-ai plimbat pașii pe drumul nesfîrșit de mîștur, rîmne, chipuri desfigurare și viațe omenești; cînd, în anii următorii ai umărit ca celătean și scriitor reconstrucția și reînvierea Griviței Roșii, cînd te-ai întîlnit, nu o dată, cu mîșturii de muncitori în sala cea mare a clubului; cînd ești, ca mine, amator de plimbări prin cartierele proaspăt construite și urecîri dumnice, spuți cuiva din familie: „Hai să vedem ce mai e nou prin Grivița” și de fiecare dată ai un sentiment cîștat, de real și de ireal, în fața altele și altele călăji splendide, răsărită peșă sub bagheta magică a unei zîne, pe locurile vechilor dugherie sau nesfîrșitelor maidane cu gropi și bordeie; cînd ai trăit ca mine toate acestea și multe altele despre care nu e locul și timpul să scriem acum, nu poți să nu încerci un sentiment completor, plin de ecouri, la întîlnirea dintre muncitorii eroicii noastre uzine și conducătorii celui mai mare, mai eroc și mai puternic detașament al muncitorilor din întreaga lume care au venit să viziteze uzina însoții de conducătorii partidului nostru. Amuși convorbirile simple de la ora la om, urmărești chipurile luminate de dragoste ale mîșturii de femei și bărbați de la Grivița Roșie, bucuroși de oaspeți, zîmbiști și aplauzi odată cu ei.

Esti la fel de emoționat, ca Marin Tatian, un tîmăr trăsător, care răspunde la întrebările tovarășului Hrușciov, schifînd în linii simple destinul unui înfrîmărie de azi, însetat de cultură, competent la tehnică, avînd toate condițiile unei dezvoltări armonioase. Căldura cu care înalții oaspeți vorbește tuturor, tonul plin de afecțiune cu care se interesează, de pildă, despre viața ucenicului Nicolae Răzdoi, fi se transmit direct, intens. Ascultii oștile nesfîrșite ale participanților la mitingul fînt în hala vagoanelor, te reuești o clipă la fața plăcii comemorative din curtea uzinei, alături de călăji, privești la zare profilul ar-

monios, geometric, aerian al caselor moderne unde locuiesc muncitorii Griviței Roșii și-ți spuți: „Aici la gard, au stat cu suferințele în mîini, nevestele și copiii greviștilor în '33. Aici au fost lovii de jandarmi și polițiști, cu patul armelor și cu bastoane ale călăurii. Aici i-au văzut ei pe unii dintre cei dragi, cîștină... Aici i-am văzut, rezistînd eroic, pe celeriișii anului 1933, învingînd aici și apoi președintele și mereu”.

Tot ce avem acum, ții spuți, țară și țarăși, lumina și libertatea, demnitătea și ascensiunea continuă, siguranța zilei de azi și de mîine, ții spuți, în obștura în asemenea leagăne de luptă, în erosimul, consecvența, principialitatea marxist-leninistă a comunistilor, în marea frăție internațională în forță, mîștura și speranța secolului nostru.

Iar cuvintele tovarășului Hrușciov dau ecou și adîncime mîșturii care te cuprînde:

„Atu mie, cîl și întregii delegații de partid și guvernamentale a Uniunii Sovietice, ne este plăcut să ne aflăm în mijlocul dumneavoastră, ne-a făcut plăcere să vizităm uzina dumneavoastră, să ne aflăm în mijlocul muncitorilor care au ridicat cu curaj steagul clasei muncitoare din România împotriva asupritorilor și au învins”.

Acum, cînd scumpii noștri oaspeți sovietici, în frunte cu tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov, s-au înapoiat în marea lor patrie, ne stăruie încă proaspete în auz vîntul aceluiașor și în priviri imaginea tălăzută a milioaneilor de chipuri omenești luminate de zîmbete, alcătuită toate înaltă de un singur chip, o unică înfrîmărie a dragostei Romîniei socialiste pentru puternicia ei soră, venită în oșpete, pe plaiurile noastre dumnezeiești de frumoașe. În casa nouă, modernă, a patriei noastre deschisă larg tuturor celor ce-i pășesc pragul cu inimă curată și cu afit mai mult celor mai scumpei și mai apropiați prieteni, înainte de vremele de despărțire și de acel „la vedere, despărțind” spus de înfrîmărie fîcărăia din noi, au răsunat din nou, pline de forță și de căldură, cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, exprîmînd unitatea și frăția de nezdruccinat dintre poporul român și poporul sovietic:

„Noi vă rugăm, dragii oaspeți, să duceți poporul sovietic mesajul de sinceră prietenie al poporului român, să-l transmiteți simțămînțele cele mai călă și urdile noastre pentru cucerirea de noi și slăbucile victoriei în construirea comunismului, în înfrîmărie Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, spre fericirea sa și spre binele păcii și comunismului”.

Maria BANUȘ

Discuțiile dintre Marchidan și Turturete începeau mai întotdeauna cu o înjurătură la adresa social-democrației de dreapta.

— Căi stău facă asta clasei muncitoare... Și mai susțin că apară interesele muncitorilor...
Sint niște prefăcuți și minciinoși...
Chestia asta nici măcar Turturete n-o pricepea.

— Nici eu nu concep asta, cum se poate înscrice un muncitor la social-democrați, ce l-o fi determinând să facă astfel asta.

— Pentru muncitori există partidul comunist spusese Marchidan cu hotărâre în glas.

Acordeonistul zîmbi cu amărăciune, dîndu-i să înțeleagă lui Marchidan că lucrurile nu sint chiar așa de simple pe lumea asta.

— Nu trebuie să confundăm social-democrația de rînd cu șefii și conducătorii... Am citit în „Timpuri Noi” un articol pe tema asta, e o revistă bună... Apoi mai există și biserica catolică; asta are o mare influență... Tu știi, Marchidan, ce rol reacționar joacă biserica catolică?! E mină-n mină cu americanii...
— Te pricepi bătrîne la problemele internaționale...

De cele mai multe ori, Marchidan își manifesta admirația față de acordeonistul numind-l „bătrîne”. Pe Turturete nu-l stîngherea blăjina porcă pe care i-o nascocise prietenul. Nu împlinise nici douăzeci de ani, nu se simțea de loc bătrîn. Dar ce era adevărat, Turturete avea în adîncul sufletului o presimțire a greutăților vieții, și de aici și o anume înțelepciune prematură — și mai ales — teama de a nu greși. Din puțina lui experiență Turturete trăsese concluzia că viața e un lucru foarte serios. La început, această concluzie îl intrisă puțin — el ar fi vrut să mai zburde — dar, pînă la urmă o acceptă în liniște.

Tu ai crezut în Dumnezeu? îl întrebă Marchidan, umit că urase să-i pună mai de mult o asemenea întrebare.

— Nu, dar tu? —
— Nici eu.

— Noi am avut alte condiții... încercă Turturete să explice fenomenul. Nu e numai meritul nostru.

— A, aici te contrazic... Eu n-aș fi crezut în Dumnezeu nici în capitalism... Mai mare prostie ca asta nici n-am văzut!

— Nu mai face și tu pe nebunul... — îl contrazise Turturete cu bătrînească bunătațe. Ajungeai un pravoslavnic... Ieri unde ai fost?

— Cu o fată... încercă Marchidan să pară indiferent.

Turturete genu ușor, strîbt pară de cine știe ce povară.

— Te-ai plimbat cu o fată? Asta e un lucru de cea mai mare răspundere. Uite, eu cu pot să-mi iau o asemenea răspundere. Stau și mă întreb... dacă n-o să trîesc cu ea pînă la sfîrșitul vieții?

Și, presimțind cine știe ce dificultăți viitoare, Turturete oftă din nou.

— E un lucru foarte serios...
— Dar nici să te feresci de viață, nu e just — se împotrivi Marchidan. Numai oamenii răi și egoiști se feresc de viață. Omul trebuie să se baze în viață, să vadă cum e, nu să știe de-o parte...

— De tine se țin fetele scări, d-ai vorbesti așa. Ești ceva de speriat. Ești al doilea în uzină, după Cerel — se prefăcu Turturete învidios.

Adevărul era că acordeonistul nu avea o părere tocmai măgulitoare despre băștii cu treceare la fete. Succesul la femei i se părea ceva neserios și fără nici un haz. Binețeles, cu Marchidan făcea o excepție.

— Îți place de fată? O fetă de soție?

— Nu — se împotrivi Marchidan. E foarte materialistă. M-a întrebât și ce încadrare am — se indignă Marchidan.

Acordeonistul se făcu palid de ciudă.

— Cum poate o femeie să întrebe așa ceva? —
— Indată ce indignarea trecu asupra acordeonistului, Marchidan se mai domoli:

— Nu te mai mira și tu alta. O fi întrebare din pură curiozitate. Femeile sint foarte curioase.

— E inteligentă? se interesă Turturete. Poți să discuți cu ea tot ce discuți cu mine?

— Dar ce, cu fetele trebuie să discuți? Măi bătrîne, habar n-ai de nimic... Păi ce, deșteaptă trebuie să fie o fată? Nu sintem noi bărbații destul de deștepți? De deșteptăciune avem noi nevoie?

De fapt, Marchidan nu-și exprima propriul lui punct de vedere și nici nu vorbea din propria lui experiență, spunea și el ceea ce auzise de la alții, repeta părerile altora despre femei și despre relațiile dintre bărbați și femei. Păreri de acest fel — obișnuința e-a doua natură; o femeie serioasă nu zîmbește unui bărbat în travali; femeia nu trebuie să scoată o vorbă în fața unui bărbat; dacă iubeste, o femeie n-are voie să manifeste dragostea, ea trebuie să aștepte; căsătoria uzază dragostea; bărbatul trebuie să aducă banii în casă; dragostea se judecă de la caz la caz... etc. etc. etc. — se găseseră cu nemiluită și Marchidan de cite ori avea nevoie de ceva se ducea și lua din grămoadă.

— O fată trebuie să fie deșteaptă, spuse cu hotărâre Turturete. Altfel te plictisești cu ea la un moment dat. Ce să discuți cu ea, dacă n-are nivel politic?

De fapt seriozitatea unei fete nu-i displicea lui Marchidan, dar nu știa și el de la unii și de la alții că o femeie trebuie să fie mai jucăușă, mai puțin preocupată de probleme serioase.

— O femeie nu trebuie să fie serioasă, ci plăcută la vedere... jucăușă... exclamă Marchidan cu o convingere care nu era a lui.

— Cum, tu nu apreciezi la o femeie seriozitatea? se arătă uimit acordeonistul.

— În adîncul sufletului său simplu, Marchidan aprecia desigur seriozitatea, dar nu-și dădea încă seama, nu reușise încă să se cunoască pe sine însuși.

— Nu. Măe să nu-mi discute tot timpul despre recenzii și învîntămînt politice. Tu știi, Turturete, ce fel de tip sint eu! Și Marchidan simțea nevoia să exprime cit mai convingător o dorință care nu era a lui.

— O femeie trebuie să fie mai cocheta. Fata asta, pe care o cunosc eu, e prea ordonată... încercă Marchidan să ofteze, totuși un sentiment, încă nesigur dar puternic, preschimbă oftatul de nemulțumire în cu totul altceva.

— Ce e rău dacă e ordonată?

Marchidan nu renunță cu desăvîrșire la obiecțiile lui la adresa fetei, dar le folosea ca să-și dezvăluie sentimentul acela necunoscut de care se simțea stăpînit.

— E foarte ordonată — oftă Marchidan cu gîndul la chipul fetei. Nici de plimbare n-are timp... „Înt-o oră trebuie să fiu acasă...” Așa-mi spune cînd mă întinlesc cu ea.

— Dacă n-o iubesc... nu încerca fata, se supără Turturete.

— Nu, asta nu — se îngrozii Marchidan. De ce să ne despărțim?!

Turturete zîmbi cu bătrînească înțelepciune: pricepu cum stăteau în realitate lucrurile.

— Pe mine nu mă plac fetele, recunoscu acordeonistul cu mindrie în glas. De obicei, băștii care au un acordeon plac fetelor, eu însă nu. Dar de loc nu plac fetelor, absolut de loc. Nici o fată nu s-a îndrăgostit de mine. Nici măcar una mai urîcișă...

— Te porți și tu foarte distant...
— A, de-ai crezi tu? Nu sint de loc distant. Sint prea prietenos cu ele, prea bun.

— Prea prietenos?

— Da Marchidan, așa e viața... Sint prea prietenos cu ele, din cauza asta...

Acordeonistul nu crezuse că așa e viața, el și-o închipuse altfel, dar viața nu era așa cum și-o închipuse el.

— Din cauza asta, ascultă tu ce-ți spun. Fetele le place să discute cu mine despre alți băștii, îmi cer părerea de parcă le-aș fi tată sau bunic. Mi se plîng că iubesc un băiat și că băiatul ăla e un golan. Dragă Turturete, să mă crezi... e un derbedeu. Dar tot după

derbedeu se prăpădesc... Asta e o rămășiță a trecutului în conștiința femeii.

Situația de bărbat fără trecere la femei i se păru acordeonistului grozav de amuzantă.

— Mă, da una nu s-a îndrăgostit de mine. Absolut nici una... Una s-a vîntă la mine și să-mi spună „Turturete îmi place de tine...”

Acordeonistul se legăna ca un copil în suferința aceea lenesă și plăcută.

— Și-am mai observat un lucru foarte interesant. Fetele le place să discute cu mine politică, dar de plăcut le place să facă dragoste cu alții... Am să rămîn burlac.

— Nu rămii tu burlac. Un burlac e ca un social-democrat... N-are nici un Dumnezeu.

— Am glumit și eu — îl liniști acordeonistul. Cum o să rămîn burlac? Ce-am căpătat? îmi găsesc eu o nevastă grozavă... De-aici, din cadrul uzinei.

— Dat dracului mai ești și tu Turturete... se arătă încîntat Marchidan, vrînd să-i facă acordeonistului o bucurie.

— De-alea mohoșite să n-ai — se îndărăbîntă Turturete. Nevastă unui muncitor trebuie să fie veselă și serioasă.

— O femeie serioasă nici nu se uită la bărbăci, se pomenește țărăși Marchidan că spunea ceea ce auzise de la alții.

— Și să murească... adăugă Turturete și mai hotărît. Că dacă nu muncește, se prostăște.

— Într-o cămășete intervine rutina, obișnuința...

Acordeonistul presimți că Marchidan nu vorbește din capul lui și se infuriă.

— Rutina, ai? Obișnuința e a doua natură? Taci mă, dracului, din gură. Nu mai spune atîtea prostii. Rutina? Care rutină? Dacă oamenii se iubesc, nu intervine absolut nimic.

Marchidan era de fapt de aceeași părere, așa că nu înțelegea supărarea prietenului.

— Ce tip, mă la mine? Sigur că așa e, dacă oamenii se iubesc...
★

După ședința de brigadă în care fusese criticat pentru faptul că, de cite ori cînta dumi-

nița pe la mînți, lunea lipsea de la serviciu, acordeonistul se simți înstrăinat de Marchidan.

De ce-mă băștii să ajuag unde-am ajuns? Dacă el mă ajută, nu mă făceam de ris în fața oamenilor. Dacă e prieten cu mine, de ce nu mă-a atras atenția?

Bunătațe și indulgența lui Marchidan îi apăruseră acordeonistului în cu totul altă lumină. Cînd Marchidan a făcut pe nebulur în fața adunării generale, eu l-am criticat, nu l-am iertat. Eu te-am ajutat, tovarășe Marchidan, să demostrezi tovarășilor că nu ești un huligan, că era o eroare la mijloc! A, ce și-a zis Marchidan? De ce să-l critic eu, care-i sint prieten? Să-l critic alții. Ce-mi spunea mie Marchidan? Cîntă Turturete, la acordeon, cîntă, băiatule, că viața e scurtă. Distrează-te și tu...

Turturete își aminti discuțiile cu Marchidan și purtarea acestuia i se părea de neînțeles... Acordeonistul azvîrlea cu dispreț sfaturile pe care i le dăduse Marchidan. (Tu-ți faci datoria... Ai și tu dreptul la o lipsă. Nu e cine știe ce!) Ia-le, Marchidan, și tu ce vrei cu ele!

În poarta fabricii, acordeonistul își salută cu răceală prietenul.

— Ce-i, mă, cu tine, așa acru? îl întrebă Marchidan, gata să-l ajute să-și schimbe dispoziția.

— Îți spun eu mai încolo. Aici ne-aud oamenii.

Marchidan era îndrăgostit, era fericit și nu voia să-și strice fericirea.

— Nu mai fi, mă, așa acru... îl rugă aproape Marchidan.

— Fui îni pasă că-ți stric buna dispoziție. Ce-ți zic să nu-ți stric buna dispoziție? Nu vrei să-ți faci probleme? își spunea Turturete, simțînd înjurarea lui Marchidan.

— M-au criticat în ședința de brigadă, de față cu toți... Pentru că lipseam lunea, din pricina nunților.

Marchidan, dornic să-și păstreze buna dispoziție nu păru ciudă de puțin surprins.

— Critica te ajută în muncă — încercă el să ia lucrurile mai ușor. Fără critică nu există progres...

Nici asta nu-i din capul lui — hotărî imediat Turturete. O fi luat-o de la un funcționar, mai mult ca sigur.

— Judecă-mă și cu mintea ta — îi propuse Turturete cu batjocură în glas, dornic să-i izgonească buna dispoziția aia prostescă. Parcă ai fi un papagal.

Dar Marchidan ținea cu dinții de buna lui dispoziție, nu voia s-o piardă cu nici un chip.

— Eu nu-s așa inteligent ca tine... și Marchidan încercă să zîmbească. Nu toți oamenii au capacitatea tale.

„Dar tare mai e, mă — își spuse Turturete încîntat pe încercarea cu care Marchidan se împotriva. Nu vrea să renunțe la buna dispoziție. Vrea să doarmă liniștit în noaptea asta. Dragă Marchidan, nu te supăra pe mine, dar n-ai să dormi liniștit, ascultă ce-ți spun eu...”

Altădată, Turturete l-ar fi iertat poate, s-ar fi gîndit la fericirea prietenului cu bătrînească lui bunătațe; e și el tînăr, lasă-l să-și trăiască viața... Dar viața îl învățase că asemenea relații nu sint bune și Turturete nu voia să mă greșească față de viață.

— Nu-ți mai sint prieten. Adică, tu nu-mi mai ești prieten... — îl anunță acordeonistul cu solemnitate.

Marchidan primi lovitura cu bună dispoziție.

— Așa, deodată? Gata, una-două...? Ești bun să-mi explici?

— Ce să-ți explic, ce vorbești așa? Parcă tu nu știi, parcă n-am mai discutat chestia asta...

Adevărul era că pe Turturete discuția asta îl intrisă rău de tot. Asta e discuție? Dacă Marchidan îmi atrăgea atenția, nu ajungeam aici. Mă, ce e și cu oamenii ăștia. Marchidan nu vrea să-și facă probleme. Nu ia viața în serios... Nu e suficient de serios, nu se gîndește la fiecare lucru în parte cum mă gîndesc eu. De ce mă cert cu Turturete? — își zice Marchidan. El are niște lipsuri, eu am niște lipsuri și viața merge înainte... Adică, nu știe Turturete ce face? Poate că nu știe nici Turturete, o mai încurcă și el... Uite că seriosul de Turturete lipsea de la serviciu ca să cînte pe la nunți...

— Hai măi, Marchidan, ce dracu vrbesti așa? izbucni Turturete. Parcă nici nu ne-am cunoaște...

Marchidan își pierdu buna dispoziție. Dar Marchidan nu vroia să fie tras pe soară, ținea ca în schimbul bune dispoziții pierdute să obțină o altă satisfacție... Bine, bine, mi-ai stricat tu cheful — își spunea Marchidan — dar ai să vezi tu ce serios am să fiu.

Marchidan era hotărît să fie cit mai obiectiv — să vadă unde a greșit el și unde greșise acordeonistul. Să vedem lucrurile așa cum au fost ele în realitate, Marchidan se hotărî să fie cit mai obiectiv cu sentimentul că dreptatea se află de partea lui... „Bine... Să vedem care-i părerea lui Turturete. În ce crede el că stă greșeala mea.”

Acordeonistul era prea intrisat și din această pricină n-avea răbdare să-și exprime plîngerea pe neadele.

— Ce să mai discutăm acum? se hotărî Turturete să renunțe la discuție. Faptul e consumat. M-am făcut de ris în toată brigada.

Dar Marchidan voia să judece și să cumpănească bine.

— Nu prea înțeleg ce vrei să spui, se prefăcu el nedumerit, încercînd să înghesuie amărăciunea prietenului în planul pe care și-l fixase dinainte. Dar amărăciunea prietenului nu voia să intre în spațiul pe care Marchidan i-l rezervase și asta îl făcu să se infurie. „Cu ce sint eu vinovat că tu lipsești lunea de la serviciu?”

Și, în loc să înțeleagă, Marchidan se mira iarăși.

— Nu înțeleg care e aici rolul meu. Apoi, după ce se miră cit puțin, îl asigură pe Turturete de răbdarea lui.

— Fă-mă să înțeleg și eu.

ROMANUL LA CARE LUCREZ...

— De vorbă cu prozatorul TEODOR MAZILU —

— După cite știm, noul dumneavoastră roman este inspirat din viața clasei noastre muncitoare.

— Tema clasei muncitoare este, desigur, tema fundamentală a literaturii noastre. Mă simt atras spre această temă nu numai fiindcă mediul muncitoresc îmi este cel mai familiar; am convingerea că numai așvîrînd în profunzime mediul muncitoresc, artistul contemporan poate găsi un răspuns la întrebările fundamentale ale existenței. Depășind pitorescul superficial și descripționismul, ca să zic așa, „clăpăuș”, prezența o umbră în literatură ca-păia o uriașă importanță etică și filozofică.

— Cu ce sentiment sau mai exact, cu ce principii călăuzitoare ați pornit la scrierea romanului?

— Am scris acest roman din dorința de a da cititorului o mină de ajutor, dacă mă pot exprima în acest fel. Definiția nu e desigur prea științifică, dar exprimă mai exact sentimentele mele... De aceea romanul e populat de mulți eroi înalți, de oameni puternici, luminoși, plini de farmec personal, capabili să stăpînească greutățile și să le învingă. Susțin că rolul artei e să-i apropie pe om de fetele, să-i ferească de ispitele facile, să-l dea o imagine exactă și palpabilă a fetele, să-i apropie de adevărul vieții, care este adevărul comunist. Rolul artei este să micșoreze

distanța dintre om și adevăr, pentru ca, în cele din urmă, omul să se contopească cu adevărul. În rîndurile clasei muncitoare s-au cristalizat cel mai limpede înaltele valori morale ale contemporaneității și un acut și realist simț al vieții. Produsind valorile morale ale clasei muncitoare, romanul înfățează în același timp spiritul mic-burgher, duplicitatea și intelectualismul.

— Deci o literatură, carecum „didactică”?

— Mă fereac de la o vreme să mă folosesc formula „literatură didactică” deoarece a fost — cum se spune — greșit interpretată. De altfel, există și o falsă superioritate estetică față de acest fel de literatură, care vine deobicei din partea celor care „se exprimă în imagini”. Dar literatura, din fetele, nu se scrie la gherghet. Mi-amintesc cum, de pildă, un foarte tînăr dramaturg, u-nanîm refuzat de critică, susținea că el „n-o să facă păcatul pe care l-a făcut Brecht”. Desigur, pretenția tînărului dramaturg e cel puțin înușită. Orice literatură care încearcă să ajute omului să devină mai puternic și mai bun — este, în ultimă instanță, o asemenea literatură. Sau, pur și simplu, literatură, căci altfel de literatură nici nu există.

— Romanul va avea, după cum reiese din spusele dumneavoastră, un caracter polemic?

— Nu mai mult decît îl are orice

carte cit de cit adevărat. Numai că, și în ceea ce privește „caracterul polemic” al unei cărți, circula și idei lipsite de adevăr. Cînd un scriitor al zilelor noastre scoate o carte cu caracter polemic, el nu încearcă să înlocuiască o prejudecată veche cu alta nouă — ci, încercă, pe baza filozofiei marxiste — să stabilească, pe măsura puterilor sale, adevărul. Înțeleg deci, prin caracter polemic o încercare de a stabili, într-un domeniu sau altul, adevărul marxist.

— Cîteva amănunte de natură epică...

— Subiectul romanului e simplu, sau, în orice caz, eu m-am străduit să fie simplu. Romanul e, de fapt, istoria unei inovații. În raport cu mîncă pentru realizarea unei importante inovații, se definesc caracterele, aspirațiile și destinele oamenilor. Am convingerea că la fiecare creație și la mîncă de fiecare zi, chipul omului se dezvăluie cel mai exact.

Fragmentul pe care-l publicați cuprinde un episod din prietenia foarte exigentă a doi tineri muncitori, Marchidan și Turturete, cunoscut și sub numele de Acordeonistul. Turturete îl reprezintă bunul său prieten

faptul că acesta l-a trecut cu vederea obiceiul de a lipsi lunea de la uzină, Turturete lipsea lunea de la vedere, „din prietenie”. Acordeonistul respinge o prietenie dulceagă, el îl cere lui Marchidan o prietenie necruțătoare, deci adevărată.

servicii pe care le făcea băștii din brigadă; el se ocupa de procurarea biletelor, a materialului sportiv etc. etc. Tinerii din brigadă nu tolerază însă multă vreme o asemenea stare de lucruri și Turturete e aspru criticat. Înțelegîndu-și în cele din urmă greșala, Turturete e îndurerat că prietenul lui, Marchidan, nu l-a criticat la timp și l-a trecut totuși la vedere, „din prietenie”. Acordeonistul respinge o prietenie dulceagă, el îl cere lui Marchidan o prietenie necruțătoare, deci adevărată.

MARCHIDAN ȘI TURTURETE

— Nu mai fi, mă, așa acru... îl rugă aproape Marchidan.

— Fui îni pasă că-ți stric buna dispoziție. Ce-ți zic să nu-ți stric buna dispoziție? Nu vrei să-ți faci probleme? își spunea Turturete, simțînd înjurarea lui Marchidan.

— M-au criticat în ședința de brigadă, de față cu toți... Pentru că lipseam lunea, din pricina nunților.

Marchidan, dornic să-și păstreze buna dispoziție nu păru ciudă de puțin surprins.

— Critica te ajută în muncă — încercă el să ia lucrurile mai ușor. Fără critică nu există progres...

Nici asta nu-i din capul lui — hotărî imediat Turturete. O fi luat-o de la un funcționar, mai mult ca sigur.

— Judecă-mă și cu mintea ta — îi propuse Turturete cu batjocură în glas, dornic să-i izgonească buna dispoziția aia prostescă. Parcă ai fi un papagal.

Dar Marchidan ținea cu dinții de buna lui dispoziție, nu voia s-o piardă cu nici un chip.

— Eu nu-s așa inteligent ca tine... și Marchidan încercă să zîmbească. Nu toți oamenii au capacitatea tale.

„Dar tare mai e, mă — își spuse Turturete încîntat pe încercarea cu care Marchidan se împotriva. Nu vrea să renunțe la buna dispoziție. Vrea să doarmă liniștit în noaptea asta. Dragă Marchidan, nu te supăra pe mine, dar n-ai să dormi liniștit, ascultă ce-ți spun eu...”

Altădată, Turturete l-ar fi iertat poate, s-ar fi gîndit la fericirea prietenului cu bătrînească lui bunătațe; e și el tînăr, lasă-l să-și trăiască viața... Dar viața îl învățase că asemenea relații nu sint bune și Turturete nu voia să mă greșească față de viață.

— Nu-ți mai sint prieten. Adică, tu nu-mi mai ești prieten... — îl anunță acordeonistul cu solemnitate.

Marchidan primi lovitura cu bună dispoziție.

— Așa, deodată? Gata, una-două...? Ești bun să-mi explici?

— Ce să-ți explic, ce vorbești așa? Parcă tu nu știi, parcă n-am mai discutat chestia asta...

Adevărul era că pe Turturete discuția asta îl intrisă rău de tot. Asta e discuție? Dacă Marchidan îmi atrăgea atenția, nu ajungeam aici. Mă, ce e și cu oamenii ăștia. Marchidan nu vrea să-și facă probleme. Nu ia viața în serios... Nu e suficient de serios, nu se gîndește la fiecare lucru în parte cum mă gîndesc eu. De ce mă cert cu Turturete? — își zice Marchidan. El are niște lipsuri, eu am niște lipsuri și viața merge înainte... Adică, nu știe Turturete ce face? Poate că nu știe nici Turturete, o mai încurcă și el... Uite că seriosul de Turturete lipsea de la serviciu ca să cînte pe la nunți...

— Hai măi, Marchidan, ce dracu vrbesti așa? izbucni Turturete. Parcă nici nu ne-am cunoaște...

Marchidan își pierdu buna dispoziție. Dar Marchidan nu vroia să fie tras pe soară, ținea ca în schimbul bune dispoziții pierdute să obțină o altă satisfacție... Bine, bine, mi-ai stricat tu cheful — își spunea Marchidan — dar ai să vezi tu ce serios am să fiu.

Marchidan era hotărît să fie cit mai obiectiv — să vadă unde a greșit el și unde greșise acordeonistul. Să vedem lucrurile așa cum au fost ele în realitate, Marchidan se hotărî să fie cit mai obiectiv cu sentimentul că dreptatea se află de partea lui... „Bine... Să vedem care-i părerea lui Turturete. În ce crede el că stă greșeala mea.”

Acordeonistul era prea intrisat și din această pricină n-avea răbdare să-și exprime plîngerea pe neadele.

— Ce să mai discutăm acum? se hotărî Turturete să renunțe la discuție. Faptul e consumat. M-am făcut de ris în toată brigada.

Dar Marchidan voia să judece și să cumpănească bine.

— Nu prea înțeleg ce vrei să spui, se prefăcu el nedumerit, încercînd să înghesuie amărăciunea prietenului în planul pe care și-l fixase dinainte. Dar amărăciunea prietenului nu voia să intre în spațiul pe care Marchidan i-l rezervase și asta îl făcu să se infurie. „Cu ce sint eu vinovat că tu lipsești lunea de la serviciu?”

Și, în loc să înțeleagă, Marchidan se mira iarăși.

— Nu înțeleg care e aici rolul meu. Apoi, după ce se miră cit puțin, îl asigură pe Turturete de răbdarea lui.

— Fă-mă să înțeleg și eu.

După ce-l asigură de răbdarea lui, Marchidan îl privi drept în ochi.

— De ce taci? Spune tot ce ai de spus...
Da, el, Marchidan era dispus să asculte cu răbdare tot ce-o să spună Turturete, să judece și să cumpănească.

Dar înțelepciunea rece a prietenului îl descurajă pe Turturete. Măi, dar metodic s-a mai făcut și asta de la o vreme... Cutare, cutare... Te rog să-mi spui... Parcă își mingie burta cînd vorbește cu mine... Parcă-și leagă nodul la cravată. Așa se vorbește, mă, cu un prieten cu care ai dormit în același pat? Nu mai voia să discute cu Marchidan. Ce vină are Marchi-

— Cei mă, și-ai adus aminte de mine? —
Da, bătrîne, oftă Marchidan.

Convîngerea înțelegerii firii și aduse lui Marchidan un sentiment de ciudă față de sine însuși. Îl cuprinsese un sentiment de dezgust pentru acea bună dispoziție neghioabă pe care încercase s-o păstreze cu orice preț. „A vorbit egoistul din mine”.

— Ce-a durat atîta mă, Marchidan, pînă să-ți amintești de mine? A trebuit să faci pe nebulu și numai după ce ai făcut pe nebulu și-ai adus aminte. Cu chestia asta nu sint de acord. Nu sint de acord cu oamenii care nu se iubesc decît după ce se păruiesc... Numai după ce

Desen de NICĂ PETRE

GALINA
KORNILOVA

BĂIEȚELUL

A. TVARDOVSKI

La Angara*)

În focul zilelor acele,
Cînd tot văzduhul tremura
Ca-n preajma unei nașteri grele,
Am fost și eu la Angara.
La gîndul că vor fi legate
Cu dig aceste mari vilouri,
Nici chiar acei treceji prin toate
Nu rămîneau nepăsători.
Vibra în toate o-ncordare
Vestind concentratul atac,
Cînd oameni și excavatoare
Venir-voșr apelor de hac.

Iar fluviul rupea cu sete
Din malurile de noroi,
Simțind din spate că-l trimete
Baicalul alfa ferje noi.
Zvîrlea o pulbere de aur
Și, străveziu pînă la fund,
Se răsuca ca un balaur
Frecîndu-și pintecul de prund.
Părea, cum alerga la vale,
Jucîndu-și valul de cleștar,
A nu se sînchisi măcar
Că-o forță nouă-i dă fircoale
De-alta timp, și nu-n zadar.
Ca strîngî aici, afilia meșteri
Nu-l vor slăbi cu nici un chip,
Că-neltau spre el prin peșteri
Tălate-n piatră și nisip.
Că-l iau din părți cu-nverșunare,
Învîluindu-l ne-întrerup
Și că-mpărîindu-l în secoare,
I-au și trecut pe dedesubt;
Și nu simțea că-l string în brați
Și-l frec sub pîntec pe viață
Un brîu de fier și de beton
Și-un munte scot la suprafață,
De lut și piatră din colțon;
Prin care, după frudă lungă,
Tot ajutîndu-l din hotar,
I-au mai lăsat o bială strungă,
Și-aceea pînă miine doar.

Pe bărci sta gata o platformă,
De-a lăful pusă peste hău,
De unde-o sarcină enormă
Se va zvîrli la timpul său.

Dar fluviu-mpietîndu-și valul
La fel de spornic se zorea
Iar apa ce-o-mpingea Baicalul
Prin zăpezială-aceea grea,
Măi reza încă ne zălea
Sălbatic și-mpăcîntat
De spumă, cobora la vale,
Fără-a-l păsa de-acei complet.
S-au pregătît să-l stie-n cale
Poftim: să-ncearcă dacă pot!

Și basculantele își nîră,
Vînd toate-odată să dea zor
Și le văzură cum se-nfîră
C-un nor de colb în jurul lor,
Desfășurate ca la carte
Pe șovălelnicul ponton,
Sînd gata-gata să-și deșarte
Acele cuburi de beton
De cîle-o sută de chintale.

O mină se zmcu la vale,
Și-afucii un tunet colosal
Și surd, de munji ce se prăvale,
Se năpusi din mal în mal.

Vibrînd din fiecare undă
La-nfîlul șoc ce-l îndura,
Așa-njele să răspundă
Băhînd fluviu Angara...

Zvîrînd o pulbere lichidă,
O-ncinse-n izvări de foc,
Și-apoi, spărtura să l-o-ncîhdă,
Un alt talaz aduse-n loc.
Și se vedea prin apă bine
Cum vrea să mîie furios
Acele namilo cu sine,
Rostogolîndu-le pe jos.

În rivna-aceea solidară,
În rezistența la povară
Pulsă un suflet colectiv
În plasma căruia intrară
Organic și definitiv,
Și vechea, civica-nrdzneaală,
Și spiritul de jertfă rus,
Și practica industrială
C-un nerv millitaresc în plus,
Și ochiul cu măsură dreaptă,
Și calculul combinator,
Și forța lacomă de faptă.

Mi-e scumpă-aceea fenaclată
Firească la poporul meu,
Trăind dintotdeauna poate,
În seala lui de libertate
Și vis, statornic măreau,
Acea dirzenie și-a mea o:
Pecetea-n inimă l-o port
Și-admir lăuntricu-resort
Ce-l sprîjină să nu se-ndoale
La strîmtoare și efort,
Să-l dea, cînd e de dat bătaie,
Dar nici la joc să nu stea mort!

Arzi veșnic cu vâpale pură,
Năvalnic foc interior,
Și-o să ne fie pe măsură
Tot ce ne-așteaptă-n vilouri!

Trecul prin vreme rea și bună
Și știu: să bată orice vînt,
Tu ești cu mine împreună,
Mi-ești cîntec, scut și legămint,
Popor iubii, stea și cunună
A frumuseții pe pămînt!

În romînește de IOANICHIE OLTEANU

*) Fragmente din poemul „Za dallu-dai”, distins cu premiul Lenin pe 1961.

Oculoare stranie, ce-nușu-trandafine, se așternea peste casa în care locuia ea, pe ulicioara Staropime-novsk, nr. 4. Feres-telele înguste și oar-be, niciodată scaldate de soare, a-rătau și ele tot cenușii și din pri-cina asta cădea pe ea neobișnuit. Dar de îndată ce Evdokimov împingea ușa din față, grea și scîrțioasă și pornea să urce pe scara întune-coasă cu balustrade nesigure, casa primea viață. Evdokimov înred-gistră totul: apa curgînd în chisă-veță după o ușă, pe cineva strî-gînd la telefon, scatoalcele dis-tribuite copiilor sau aroma unei supe de mazăre, ce se strecura pînă la el. Pisici jigărite și leșee l se alîntau pe lingă picioare, miunîndu-l cu frică și insinuant. Apoi străbătea în grabă bucătăria po-somorită în care cîteva babe ur-suze, semănînd între ele ca două picături de apă, îl petreceau cu priviri piezișe. Galka avea o că-măruță foarte mică. Umbra groasă a casei de peste drum se așternea învăluitoare peste scaune, pe scri-n, acoperind pernele brodate cu pi-sicute și mici elefanți din marmură de la capul divanului, îmbrățișînd perfiidă peretii și tavanul. Unul din pereti, cel care da spre curte, era igrasios și povornic. Din cauza asta odăita semăna cu un desen din manualele de geometrie. Gal-ka spunea mereu: „Peretele ăsta blestemat mi-a mîncat zilele”. Vi-nățiile întunecate de pe tavanul viu colorat și întins se puteau identi-fica cu ușurință chiar și seara. To-tuși cele mai mari pete fosforesc-ente acoperite de un sifonier cu oglin-dă, mare cît jumătate din perete. Evdokimov știa asta deoarece chiar el cărase pînă aici sifonierul și tot el îl sprijinise de perete. Dar-torită acestui sifonier s-au cumos-cut.

Galka îl oprise la colțul străzii acum trei luni, într-o seară căzută de aprilie, cînd deasupra ulicioarei plutea și-l tulbură pe trector: melodia cîntecului „Seple de In-gă Moscova”. Purta un balconăș albastru strîns cu un cordon lat, iar părul negru îi era acoperit de un batic ușor ca un abur. Din prima oapă, de la prima privire, părea o strengărită, zglobie și în-fipă. Privindu-l drept în față, cu ochii ei negri și puțin apăși, îi rugă pe Evdokimov să-l transporte un sifonier. El îi răspunde: „Nu pot, lucrul pe marea stațiune”. — gin-dînd că-n felul acesta o să poată înfrînga o convalescență prelungită și interesantă. Dar ea-l mai făc-o dată cu ochii ei arzători și se în-toarșe să plece. „Stai — o opri Ev-dokimov speriat. — Spune lîmpe-de, înotroz și unde. Ce-ți-a sărit așa, deodată, țandăra?”

După aceea începu să vină pe la ea. Nu-l speriau vorbele ulicio-are. Nu-l speriau, dar nici prea bine nu se simțea de pe urma fal-tei ei. Un cumoscut de-al lui, lă-cătus la autobază, îl înfîlî într-o simbrăță chiar lingă casa ei. Își dădura mina. Așoi lăcătusul se hlizi, făcînd cu ochiul spre fereas-tra Galkă și întrebîndu-l: „Și tu, măi frate?” Evdokimov fu cuprins de-o poftă nebună să-l ardă una peste bot. Își mută greutatea corpului de pe un picior pe altul, sculpă și îmbrîncîndu-l pe celălalt cu umărul intră pe poarta casei. La urma urmei nu-l era nici lo-godnică, nici nevastă.

Uneori, însă, era altfel. Stăteau la masă, unul lingă altul, iar el îi povestea despre băieții de la gară, despre satul unde trăia mai-

că sa cu soră-sa cea mare și unde, în dosul casei, dincolo de izlazul năpădit de lobodă, curgea adînc și rece prîlăgul Uda. Sprijinită de umărul lui, Galka îl asculta cu ochii aprinși de luminile rose, re-flectate de abajurul lămpii. Atunci lui Evdokimov i se părea foarte frumoasă, dulce și cuminte. Ev-dokimov se gîndea: o iau și mă-însor cu ea; la urma urmei gura lumii se agață de atîtea ore de oa-meni cumsecade. Apoi o privea atent cum umbliă prin cameră, ro-lîndu-și fusta, asculta risul ei strî-dent și neașteptat și o vedea în altă lumină: ușor și neserocăș; de la una ca asta te puteai aștepta la orișice. Nu-i plăcea nici porecla străzii: „Galka-Cioaca”. Îi spuneau așa din cauza cosîtelor ei negre ca penele stăncuței, dar asta se petrecuse demult, pe cînd era fe-țișcană — acum era femeie în toată firea. Ca vîrstă numai, căci dacă priveai la ea arăta ca o fetiță.

Fapt e că nici Galka și nimeni altcineva nu-l vorbîră lui Evdo-kimov despre băiețelul ei, și chiar dacă l-ar vorbit el n-ar fi cre-zut. Mai mult ca sigur c-ar fi spus rîzînd, că abia acum e timpul ca Galka să se joace cu păpușile. În duminică asta Evdokimov pornise spre ea după-amiază. În timpul dimineții dovedise să plece cu tramvaiul la giră să se scal-de; apoi băuse o bere la chioșcul din colț, așa că era foarte bine dispus. Evdokimov înainta pe uli-cioară zîmbînd. Zîmbea deoarece ținea în mîna, sub palma aruncată pe umăr, un mic buchet de verșee legate strîns cu o sămătură. Nu știa de ce cumpărase buchetelul de la bătrînica de lingă brutărie, și-acum îi venea să rîdă.

Într-o cameră Galkă zîmbînd, țînînd Goctelele albastre în mîna întinsă. Ea nu era înaltur. Ape-ratul de radio lăsat deschis vorbea despre răzîmîntele Siberiei, iar la masa ocupată cu o țesătură gal-benă se afla un băiețel cu păr bălîi pe care Evdokimov nu-l cu-noștea. Ședea la masa mîncînd și-acum se făc-o spre ușă. Urechile băiețelului se mișc-o din gînd: de sub fața de masă apă-nea pînă-năsele frave, încălțate în sandale. Încercînd să-ajungă pînă la podul, în primul moment Evdo-kimov crezu că greșit uș și-a în-gheșt în buzunarul pantalonilor buchetelul tragînd și slab aromi-tor, aruncă la huleală o privire împeștat. Totul era la locul său: scrizul, preșul întins pe podul, mi-cușii elefanți din marmură. Oglin-dă și sifonierul rădăca ceașca bă-lană a băiețelului și figura încre-mîntă a lui Evdokimov.

— „Noroc!” — spuse Evdokimov pentru cazul cînd copilul o fi fost vreun nepoțel de-al „Cioacii”, în vizită. Băiețelul nu răspunde nimic. Începu să mestece mai repede, și plecîndu-și ochii continuă să-l pri-vească pe sub sprîncene. În spa-tele lui Evdokimov fogni ceva. Galka pătrunsesse în cameră, cochet îmbrăcată cu-o rochie nouă, roșie. Nici nu-l zîmî și nici nu-l spuse ceremonios și ironic „Bună ziua, to-varășe sofer!” ci aruncîndu-l o privire stranie, atentă, strălînd, se așeză la masă, lingă copil. Arăta altfel decît era el obișnuit. Sa-voadă. Și nu din cauza rochiei. Fa-ța-i părea obosită și parcă puțin îmbrătînită. Imediat Evdokimov se gîndi că „Cioaca” trebuie să fie mai în vîrstă decît crezuse el. Galka nici nu se uita la el. „Băie-țelul mami”, — spuse ea și Ev-dokimov rămase ca lovit cu ma-îul în cap, — da bună ziua lui

nenea, nenea a venit la noi în vizită și vrea să-ți vadă desenele. Ai mîncat? Hai, adu-ne desenele”. Băiețelul se mișc-o pe scaun, se șterse la gură, băcă crescut, c-un serveteț de hîrtie, apoi ocolîndu-l pe Evdokimov dispără pe ușă.

Deodată pătrunseră de-afară strî-gătele copiilor ce se jucau pe uli-cioară sub fereastră. Tic-tac-ul des-

supra capului său. Se auzi o ușă trîntită. „Cioaca”, luînd o farfurie de pe masă, fugise în bucătărie. Băiețelul se apropie de divan și se așeză lingă Evdokimov care-i simți în grumaz respirația caldă.

— Aici e vorba despre război, — rosti picul petic, — pe urmă despre Moscova.

Evdokimov începu să răsfoiască

Desen de V. SAVONEA

năvălînd al deșteptătorului de pe scria porni să rîzîne puternic. Apoi se auziră pașii grei ai lui Evdokimov. Se așezase pe un scaun ce se clătîș sub el și pri-vea fix în podul. „Unde ești tu, băiețelule?” — întrebă el cu glas rîzînd. — Doar am fost și eu pe-aici!”

„Cioaca” se făc-o că nu se simțea înțins din vocea lui. Răspunde simplă amăuzat: „Stă la grădi-nița de copii. Grădinița de cinci zile. Se pregătesc să plece la via-ța împereștîndte orașului și au primit un fel de vacanță”. Cînd sînt la servici stă alături la o bă-buță, vecina noastră. Se joacă la ea în cameră. E mai uscată”.

Evdokimov fierbea din cauza vo-cii ei calme egale. Se considera jignit: îl mîntîșe. Nu spusese nimic despre copil; decî îl mîntîșe. Și mai era ceva. Zîmbi strîmb: „Cui seamănă așa bălan?” — în-trebă el. Și zîmbînd din nou, privi la părul negru al Galkăi.

— „Cu tine!” — strigă Galka cu glasul ei îndrăzneț, de mai înainte, și-i rise în față. „Privește-ți portre-tul în oglindă”. Fără să vrea Ev-dokimov ridică privirea și-și văzu în oglindă de la ușa sifonierului părul înfîcșit și bălîi, sprîncenele încordate. „Așa, carevasăzică!” — spuse el ridicîndu-se, de parcă ar fi vrut să pună capăt situației, în-dreptîndu-se spre ușă. Însă, în în-tîmpinare, pînă pe mijlocul pre-șului, venea băiețelul cu părul bălîi, purtînd în brațele lui plă-pînde și încordate un album mare și greu. Sub privirea pătrunzîto-are a Galkăi, Evdokimov luă albu-mul din mîinile copilului și se a-șeză pierdut pe divan. Micușii ele-fanți din marmură trepură dea-

eu degetele lui groase și neinde-minatece filele lămoase ale albu-mului, privînd tancurile verzi și cabrate, casele povornice deasupra cărora era suspendat un soare por-to-cală. Cugeta. Gîndurile-i erau țare încurcate. La început se mîr-că că de vreme ce Galka avea un co-pil, de ce să nu fie și el mai fru-mos, mai durduliu, mai dezghețat, așa ca mîscă-sa. Tă se făcea rîu cînd îl vedea că arată ca un pu-șor de găină. Apoi se gîndi că nu va mai veni niciodată aici, în odăita asta, și l se făc-o milă de el.

— Cum te cheamă? — îl între-bă pe neașteptate copilul.

— Evdokimov! — răspunde ace-s-ta amar.

— Tu lucrezi la fabrica de con-fecții?

— De ce la fabrica de confecții? — se miră Evdokimov. — Eu lu-cruzez pe un „Gaz”, sînt sofer.

— Pe „Gaz 151”? — și băiețelul rămase cu gura căscată. Era stîrb. Porni să zîmbească și zîmbețu-i rămase pe buze. Nimeni nu-l mai privise vreodată pe Evdokimov cu atîta admirație. Deodată i se făc-o foarte cald. Abia reuși să-și mîște-gitul în gulerul strîmt al cămășii.

— Am și eu un camion, — porni să vorbească băiețelul grăbit, min-cînd din cuvinte, privîndu-l pe Evdokimov drept în ochi, — am și o motocicletă și o mașină de sal-va-re. O să am și basculantă, uite alta! — Copilul își îndepărtă mi-nuțele lui frave la maximum și le țîna mult timp așa, în fața lui Evdokimov. De afară, ziua caldă

— Valerik, — spuse ea, ca și cînd Evdokimov nici n-ar fi fost aci, — du-te, că te așteaptă bu-nicuța să-ți dea lapte cu covrigi. Vîu și eu număidecîț. Pe urmă ne ducem la plîmbare. Băiețelul pși spre ușă și din prag îl mai zîmbi o dată lui Evdokimov. Avea un suris gingaș, șters, cu capul ple-cat puțin într-o parte. O rază de soare, subțire, în care se frămîntau milioane de firisoare de pra-f se juca în părul lui bălîi. Praful ăsta îl zgîria totdeauna pe Evdo-kimov în git. Băiețelul țesi din odăita și deodată se lășă lîniștea. Galka se duse spre scria, aranjă ceva, apoi se întoarse spre Evdo-kimov.

— Ce mai stai — îl întrebă ea batjocoritoare, — de ce nu pleci? Du-te! Nu cumva îți închipui că n-o să ne descurcăm și fără tine? —

Își ridică brusc capul, Fața-i era mîndră și frumoasă ca într-un ta-blou. Evdokimov tăcea. Cu mîinile în buzunare sta lingă ușă și fră-mînta mașinal ghemotocul lipicios al violetelor...

Se lășă între ei o tăcere de moarte. Dar numai pentru o clipă. Repede, deodată, într-un vîrtej năstăvîrit, așa cum se umple un cazan cu apă, camera fu plină de zgomot, de glăsurile copiilor de pe ulicioară, de cîntecule îndepărtate, de primele picături ale ploii care începea să cadă, de marelă zgo-mot al marelui oras.

În romînește de VLAD MUȘATESCU

După toate legile...

Desen de ILIE CIOARTA

Cei de pe Venus au aflat că saturnienii au un teatru renumit pe toată planeta.

Cu mari tradiții. Cu un stagiu de o ju-mătate de mileniu... Au venit cei de pe Venus la ei, cu rachetele lor fononice. Cînd colo, teatrul — ia-l de unde nu-i: închis pentru renova-re. Iar la începutul viitoareii sta-giuni, în clădirea înnoită a teatru-lui, va juca o altă trupă, una nouă.

— Ce-ați făcut? exclamă cei de pe Venus.

— Ei, și ce-i? răspuseră saturn-nienii liniștiți.

— Cum de v-a răbdat inima?

— Ei, și ce-i?

— Avca tradiții!

Saturnienii explicară celor de pe Venus:

— Vedeți dumneavoastră, totul are un început și un sfîrșit: și sa-turnianul, care trăiește cam o sută șaptezeci de ani, și arborii care cresc pe planeta noastră. Pînă și stelele se sting după ce-și consumă energia lor stelară interioară. Iar teatrul? Nu spunem noi, oare, și dumneavoastră de altfel sunteți același lucru, că teatrul este un organism viu, creator, activ, care evoluează ș.a.m.d.? Așa ați spus! Înceamnă că și teatrul trăiește după legile tuturor lucrurilor existente: trăiește și, epuizîndu-și posibilită-țile creatoare, își încetează activi-tatea. Iar în locul lui vine un tea-tru nou. Ce, e rău așa? Noi, cei de pe Saturn, nu facem o tragedie din lucrurile astea.

Cei de pe Venus s-au scărpinat la ceafă și și-au luat zborul cu toată viteza, ca să povestească a-casă despre înțelepciunea satur-nienilor...

Ghiorgi GULIA

EVGHENI VINOKUROV Focul

Cîndva cîlî-am, în copilărie,
— și gîndul nu m-a părăsit deloc —
că s-a născut dintr-o vâpale vie
planeta noastră; dintr-un mare foc.

Și-adeșea tulburat am fost la gîndul
că, lată-aci, sub scoarță, sub călcîi,
un miez de făcăriț poartă-n el pămîntul,
nestîns, ca-ntr-a genezei și dinfil.

Rupi crengi uscate. Le aprinzi. Deodată,
stîhia lumii, — n citeva scînteie,
te apără de noaptea-nlunecată,
te apără de umezeala ei.

În bozna iernii, în cumplita luptă,
în vîrcoi, în geroasele păduri,
o taină din adîncul firii rupi
fișește, dînd căldură împrejuri.

E peste tot. Ivesțe-o dar, cu sete,
și-n inima poezilor, tot ea e,
vizionara, gemăna vâpalei
cu lava care a născut planete.

În romînește de NINA CASSIAN

VLADIMIR SOLOUHIN Mărul tînăr

E tînăr, plin de sevă, mărul,
E-alt de tînăr și mîlău!
Adesea fructele din ramuri
Rupe li sînt pretimpuriu.
Dar ele cresc grăbite parcă
Să stingă sucul acîșor
Și să se rumenească-n ramuri,
Să se lîmbe tuturor.
L-am scuturat și eu odată,
Iar mărul iată ce-mi spunea:
„Lăsați din mure măcar unul
Pînă-n septembrie-n creanga mea.
Roadele mele, trecătorii
Alunci le gustă și le vadă,
Cînd fructul ou îl las să cadă”.

În romînește de TIBERIU UTAN

IMAGINE SI CONVENTIE IN POEZIE

Să discutăm pe larg, într-o serie de articole, a părute în ultimul timp în presa literară, un aspect al procesului de creație: raportul dintre idee și imagine artistică. Într-un concret și abstract în condițiile speciale ale genului liric, subliniindu-se, ca acest gen, efectele subliminale pe care le are, pe plan poetic, utilizarea unui element sau altul din această corola. Nu este, firește, o simplă problemă de „meșteșug” (deci „formală”), implică estetice ale cunoașterii artistice. Lăsa de gâșim multe asemenea discuții care, părăsind generalitățile, pătrund în articularea poemului și dezvăluie inconștientul ale gândirii poetice sau decalajul dintre adevărul artistic și substanța lirismului său. Excesul de abstracție sau de concret (de notății „brute”, netransfigurare), afectarea simplității sau inclinația spre expresia simbolică, savant-conștientă, sint tot atâtea „vicii” care se leagă, în modul cel mai direct, de concepția artistului, de percepția lirică a vieții. Asupra acestui fapt atrage atenția și Darea de seamă prezentată de tovarășul Mihai Beniuc la Conferința pe care a scris-o.

Este necesară, atunci, analiza poeziei și din punctul de vedere al imaginii artistice, al rolului său în comunicarea lirică. Observația cea mai inocentă care se poate face, referitor la rolul imaginii în poezie, este aceea că valoarea ei este funcțională și nu decorativă, că menirea ei este de a exprima viziuni și idei poetice, nu de a orna sau de a traduce simple idei sau concepte; trebuie să sugereze, într-un cuvânt, dimensiunile unei percepții originale a lumii. O imagine este, cum s-a spus, o desena, un mic poem în care artistul concentrează observațiile, intuițiile și descoperirile sale. Poemul nu unește mecanic aceste imagini, ci le organizează, le dă o structură, o „organicitate” în așa chip încât orice imagine autentică face parte dintr-un organism care nu poate fi divizat. Montarea ei în corpul suplu al poemului nu este arbitrară, funcția ei nu este de a „înfrumuseța” platitudinile de gândire sau abstracțiuni convenționale, ci, cum am spus, de a oferi o viziune înedită a vieții; odătați pătrunde înțeleșul unei imagini, „cece porți se dau la o parte, zgomotos și simulant peste amfiteatru perspective”, cum observa G. Calinescu despre metafora argheziană.

O imagine improprie în poem nu este numai o asociere forțată de noțiuni, ci în vorbire curentă, ci o posibilitate ratată de a lumina și înțelegi neadevăratele sensibilități. O incongruitate în compunerea imaginii nu este, iarși, o simplă neglijență, ci o umbră care poate acoperi întreg poemul.

O demarcație netă trebuie făcută între imaginea artistică autentică și imaginea convențională, care poate îmbrăca diverse forme: convențional-abstractă, idilică, literară, atunci când desinde din repertoriul poeziei uzate, sau prozala, dacă poezia afectează o simplitate fără profunzime. Ipotezele convenționalismului sint diverse și, în articolul de față, nu intenționez a face o clasificare a lor. Am vrea însă să cercetăm, sub acest aspect, câteva volume de versuri, aparute în vremea din urmă, mai puțin analizate de critica literară: „Soarele cald” de Gellu Naum, „Cartea cu oglindă” de Constantin Nisipeanu, „Distanțe” aparținând tinerei poete Aurora Cornu, „Visele de dimineață” de Florin Mugur și „Oceanel” de Tr. Coșovei.

Izbitor este la Gellu Naum procedeele concretizării, al materializării în poezie, procedee utilizat intens în lirica mai nouă, menit, între altele, să dea o substanță mai realistă imaginii prea mult subiectivă de suavitățile romanțismului și de abstracțiunile simbolismului. În plin soare, umbra poetului are contururi fuzibile — „ca un sicriu încălzit”, memoria lui depune, pe largă plajă a poemului, imaginea „sanzonilor înnebunite traverse de culoare umbră a cinciului, înălțate, în peisajul sumbru al trecutului”, „fifișii cu o rafă plină de singe desușura cheului”; oasele talazii mort în război sint niște „flaute ude”. Poemul reconstruie atmosfera unei epoci dramatice, vorbește despre crăhuri, curbe de sacrificiu, despre așteptări, despre ochii cizibitei, despre peisajul citadin — un sicriu enorm, în care misună samșarii ei înfățișări — toate aceste notații fiind transpuse direct, ca detalii relevante. Utilizat cu pondere, acest procedee duce la efecte lirice remarcabile. „Soarele cald” cuprinde câteva poeme dense („Stampe”, „Gesturi de toamnă”, „Cin-

(1)

tece de dragoste” etc.) în care aspirația spre puritate și certitudine este sugerată prin notații surprinzătoare prin nouitatea și forța lor de plasticitate. Cel care străbătut tenebrele unei epoci dominante de cruzime și deznădejde, are, în climatul socialismului, revelația unei existențe superioare, a unui „soare cald”, sub care înfloresc „caldă încetare”, puterea de a iubi, „puterea de a nu / singur în singurătate”, certitudinea unei comunități depline între oameni: „certitudinea că oamenii se oglindesc în tine / în chipurile oamenilor sint oglinda ta” (Lumina și puterea).

În pastel introduce, amănunțit, amănunțit, unora o nuanță de umor. Un ciclu agrest: „Jurnalul de sat” pornește de la elementele tradiționale ale pastelui, nou fiind adevărul poetului, prin excelență citadin, care caută să se familiarizeze cu o realitate prea puțin cunoscută de el; adoptă, în consecință, un stil de conținerență, cu sugestii umoristice și chiar autoironice. Răsăduri de sub stielele serei au goliciuni de papură care, în framântul lor, imploră cerul să dea ploaie. Unor pitorescul este exagerat: pe uliță, o oaică năvălă, ascultă la difuzor Concertul pentru mîna stîngă de Ravel; bătrîni mistice, care nu se simte la îndemînă să scrie bete pe litere, Dumnezeu i se arată, în revelații, înaltul „ca țenși noi de la cooperativă” (In dram, Creu), dînd imaginea unui fond de viață primitivă peste care se revărsă elementele civilizatăi moderne. Se resimte însă aici, slabul contact cu aspectele mai noi din lumea satului. Elementele abstracte, comențiarul (de pildă despre timp) abuzul de pitoresc, anitexezele exagerate, înecarea să implinescă această viziune limitată despre viața de azi a țărăniilor — fără a reuși, înaltul „ca țenși noi de la cooperativă” de cadru. Toamna nu mai este percepută ca un anotimp al dezagregării, ci ca unul al opulenței și policromiei vegetale; pe decolul dominant de „nitralii arse și de flăcări noi” se proiectează idila dintre protagoniștii care încearcă să depășească perimetrul unei „proa învechite sensibilității”. Versurile au o autentică vibrație, imaginile nu bat în gol, exprîmă un sentiment înțeles de viață. „Soarele cald” releva un poet care și-a lăsat o latură a originalității sale prin această forță polemică a lirismului, prin utilizarea imaginii „de soare” surprinzătoare. Ceea ce îl repropozi este că recurge, uneori, la clișee, la procedee inadecvate în poezia militantă. Din acest punct de vedere, volumul atrage atenția asupra unor procedee imagistice discutabile.

Excesul de concretizare este tot atât de primejdit, în poezie, ca și excesul de abstracție, de formulări vagi, comențiar, lașă să pătrundă în poem de trisurisile, amănunțite derantate. Într-un poem care dezbate tema gravă a existenței umane ameninate de fascism, imixtiunea detaliilor stranii, din ordinea pitorescului sumbru, sau mărturisirea unei profesii de credință anticlasicistă în artă — crează confuzii, „coboră” pînă a sula tensiunea lirică. Lungă imaginea falangelor spălate „în spuma de inimă omească” și a petei de creier topite în aburul parfumat al băii, stă amănunțit desprins de pe aglitate, lipite pe vespașine:

„Cote d'azur / ca două kilometre de decor nouveau / sau pazele strîngărești ale poetului care, întocmai ca în vremea primii tinereți, ironizează „versurile în redingota” cu silueta lor plicitoasă (Un singur lucru) și „ghelele cu scrii, ale clasicismului” (Primăvara lumii). Cultivarea prozaismului în poezie este mai veche. Moderniștii au recurs deseori la exactitatea notației epice pentru a da, s-ar zice, mai mare vigoare poemului și, firește, pentru a sparge și cu acest prilej „învechite” tipare clasice care cer poeziei muzicalitate. Poemul a funcționat cu eșec (imagistic). Este și aici, una din nenumăratele convenții pe care anti-convenționalismul modernist le-a introdus în lirică. Dacă simplitatea imaginii este o cerință reală a poeziei, poza ei, afectarea simplității este o convenție tot atât de penibilă ca și rimarea facilă, sclerozato-academică. Ecouri ale acestor eforturi mai pot fi depistate și în versurile contemporane. Adecă din dorința

ales se apelează la practica opusă, la manifestare ca atare a eului creator, ca instanță deschisă, „publică” de apreciere a personajelor și în genere a vederilor altora, fără precauții derantate. Deși formulată într-un limbaj familiar, apropiat de graful personajelor, dec „obiecțivă” într-un grad relativ, totuși poziția autorului rezultă direct din expunerea ideilor proprii sau indirect din reproducerea ironică a opiniilor adverse reprobată.

În „Două loturi” e cunoscut deznădămintul sau epilogul năvelei în care, respingîndu-se soluția melodramatică, destinul eroiului este considerat epuizat în mica sa criză de isterie din fața bancherului. Caragiale își fixează odăta cu antipatiile literare, cu metoda sa junciar realistă și atitudine față de personaj de „vremă de Lefter nu are dreptul, nu „merită” prestigiul unei tragedii. Comențiarul său constituie o polemică dublă, de estetică teoretică și practică, cu gurașul literar mic-burghez, cu senzaționalul mistificator și cu propria creație. În „Inspeclune”, intervenția de o singură frază: „Dar, nenea Anghelache, cumie, n-a vrut să răspundă” nu e, evident, un răspuns la întrebarea pusă „cu un prof de vestitor pe Caragiale. Sint perlele amestecul de entuziasm și pre-sentimentozitate al interlozitorilor și inșeși elementele alcătuitoare ale teoriei la modă. Simpla lor enumerare, întrerupte de puncte de suspensie, e un mod de a inscribina niște noțiuni confuze, neclare, devenite fetșuri în capul personajelor: „Atavismul... elcoulism cu urmările patologice... Vițilul de concepție... Deformarea... Paludismul... Apoi nevroză l Alttea și stilia cucerită ale științei moderne... Dar care de revoluție Darwin... Hascel... Lombroso”. În plus, bagatelizarea suportului științific și filozofic al naturalismului proiectează o lumină critică asupra eroiului năvelei ca fire slabă, sugestionabilă, lipsită de discernămint. Caragiale își semnalează punctul de vedere și acolo unde rigorigențului ar impune discreția personajului. În povestirile de tip sau chiar de „mitație” folclorice, naratorul „anonim”, obiecțiv, cedează pasul fe marțialității fe amoralității sau celui care stăpînește art de bine tehnica basmului, meșteșugul genului, înțit îl poate îneca sau petrece pe seama canoanelor sale. Încheierea „Poveștii” e analogă pînă la un punct cu rezolvarea dată istoriei lui Lefter din „Două loturi”. În punctul culminant, în momentul cînd, împărăteasa Floarea pierzîndu-și feciorii, era de așteptat o revărsare de lacrimi și duiositate, Caragiale refuză perspectiva, sub pretextul nu căldă inoocă, al inoocății ariei de o auctă patetică: „Să vă povestesc despre jalea ei?”. Dar se poate cu vorbe arătate adăncime? În continuare, se parodiază stiliul bombastic, lacrimogen, se insistă asupra necesității de a înduși asemenea tentație ieftină, și se enunță vestitul apoloz: „Ciubolauri cit de prost, oare de hatrul lor se apucă să lucreze ciubote? Ori de hatrul ciubotelor ia numai la treburii și cuminte, sculă după sculă? Apoi atunci cum? Ciubotăria carevastă să fie mai subțire meșteșug decit povestirea?” Redactată în spiritul unui Creangă, care afectind înaptitudinea pentru teorii „subtile” nu gîndea decit concret, în imagini alese dintr-o lume familiară, comparația caracterizează estetica specifică lui Caragiale, bazată pe subordonarea formei — conținutului și pe corespondența dintre opera de artă și produsul meșteșugăresc. (Amîndouă fiind expresia adaptării conștiente și tenace, a celor mai adecvate mijloace (la scop).

Pozele nepotului împărătesei Floarea la botelul său nu sint aidoma șotilor lui Cănușă om sucit? Meditația despre bine și rău, despre zăbucma deșertă al omului iluzionat asupra puterilor sale, reflectă, dincolo de stiliul neutru de filozof popular, morală practică, de asemenea specifică unor scriitori încrezători în unicul concept admisibil, în normele vieții, ale

clasicizantă a mării” să „bîgule” „fragmente de poeme acum clasicizate”. Nu ar fi nimic dacă aceste ostilitate a poetului față de formule consacrate ale literii (de care se leapăda, cu o jenă inexplicabilă) n-ar prolifera convenții poetice cel puțin tot atât de perisabile. Cînd într-un pamflet, poetul adună, sub aceeași pictură de cerncală, referința la cotele de la Bursă și la mecanica sexuală, nu mai avem, atunci, sentimentul că imaginea, detașată de tiparul „raginit” al clasicismului, aduce vreo nouă deosebire în poezie: „Cei care în scriinul secret al memoriei / păstrează mustățile din noaptea nunții și ultimele cote ale Bursii / puse cu grijă sub condica exercițiilor erotice esteconjugale”. Chiar dacă poetul, apăsîndu-se, ar spune că îl interpretăm tendențios, că el altceva a dorit să sugereze, de pildă, disoluția sentimentelor, „mercanțilizarea” ființei umane în capitalism — impresia de bizar, de ostentativă „originalitate”, în sensul unor ecouri ale supraclassicismului, este izbitoră: lumența nu are însă finalitate poetică, tema, oricit de gravă ar fi ea, eșuiază cînd imaginea nu o sus-

ține. Retorismul abstract, verea pamfletară insuficientă stăpînă, imaginea, selicitoasă uneori, însă într-un context liric cînos, fac ea în „Mergătorul” cu care se încheie „Soarele cald”, să nu se fixeze intențiile polemice ale poetului.

Explicatia acestei încercări de a înnoi simbolurile poetice prin integrarea ostentativă a concretului brut, a amănunțitului în poezie, ne-o oferă Gellu Naum în poemul „Gheata”. Gheata este un simbol care poate înlocui, la nevoie, trandafirul sau oarece altă floare care n-a prins încă „miazna iconelor”. Ca simbol, trandafirul s-a compromis (poetul trimite la Eluard care, oferind o dupamiază întreagă, un trandafir trecătorilor, a fost refuzat în chip categoric), a devenit, adică, un clișeu pe care nu numai poezia, dar și viața, în situațiile cele mai lirice, trebuie să-l refuze. Prins în acest joc poetul dă o turmă socială convenționale sale: gheata care poate suplini în intințurile erotice suavul (dar care de manifestare al frondei, al „tifișii” caragialeane la adresa schemei basmelor?

Credem că și amestecul de procedee în alcătuirea naratiunilor, ca de exemplu monologul introductiv al lui Dardani din „Sîr Ianulea” despre îndărăndicia femeilor, tactica de rafinată politiciană, „machiavelismul” împărătesei Floarea reprezintă interrelații personale ale tehnicii basmudămintul sau epilogul năvelei în care, respingîndu-se soluția melodramatică, destinul eroiului este considerat epuizat în mica sa criză de isterie din fața bancherului. Caragiale își fixează odăta cu antipatiile literare, cu metoda sa junciar realistă și atitudine față de personaj de „vremă de Lefter nu are dreptul, nu „merită” prestigiul unei tragedii. Comențiarul său constituie o polemică dublă, de estetică teoretică și practică, cu gurașul literar mic-burghez, cu senzaționalul mistificator și cu propria creație. În „Inspeclune”, intervenția de o singură frază: „Dar, nenea Anghelache, cumie, n-a vrut să răspundă” nu e, evident, un răspuns la întrebarea pusă „cu un prof de vestitor pe Caragiale. Sint perlele amestecul de entuziasm și pre-sentimentozitate al interlozitorilor și inșeși elementele alcătuitoare ale teoriei la modă. Simpla lor enumerare, întrerupte de puncte de suspensie, e un mod de a inscribina niște noțiuni confuze, neclare, devenite fetșuri în capul personajelor: „Atavismul... elcoulism cu urmările patologice... Vițilul de concepție... Deformarea... Paludismul... Apoi nevroză l Alttea și stilia cucerită ale științei moderne... Dar care de revoluție Darwin... Hascel... Lombroso”. În plus, bagatelizarea suportului științific și filozofic al naturalismului proiectează o lumină critică asupra eroiului năvelei ca fire slabă, sugestionabilă, lipsită de discernămint. Caragiale își semnalează punctul de vedere și acolo unde rigorigențului ar impune discreția personajului. În povestirile de tip sau chiar de „mitație” folclorice, naratorul „anonim”, obiecțiv, cedează pasul fe marțialității fe amoralității sau celui care stăpînește art de bine tehnica basmului, meșteșugul genului, înțit îl poate îneca sau petrece pe seama canoanelor sale. Încheierea „Poveștii” e analogă pînă la un punct cu rezolvarea dată istoriei lui Lefter din „Două loturi”. În punctul culminant, în momentul cînd, împărăteasa Floarea pierzîndu-și feciorii, era de așteptat o revărsare de lacrimi și duiositate, Caragiale refuză perspectiva, sub pretextul nu căldă inoocă, al inoocății ariei de o auctă patetică: „Să vă povestesc despre jalea ei?”. Dar se poate cu vorbe arătate adăncime? În continuare, se parodiază stiliul bombastic, lacrimogen, se insistă asupra necesității de a înduși asemenea tentație ieftină, și se enunță vestitul apoloz: „Ciubolauri cit de prost, oare de hatrul lor se apucă să lucreze ciubote? Ori de hatrul ciubotelor ia numai la treburii și cuminte, sculă după sculă? Apoi atunci cum? Ciubotăria carevastă să fie mai subțire meșteșug decit povestirea?” Redactată în spiritul unui Creangă, care afectind înaptitudinea pentru teorii „subtile” nu gîndea decit concret, în imagini alese dintr-o lume familiară, comparația caracterizează estetica specifică lui Caragiale, bazată pe subordonarea formei — conținutului și pe corespondența dintre opera de artă și produsul meșteșugăresc. (Amîndouă fiind expresia adaptării conștiente și tenace, a celor mai adecvate mijloace (la scop).

„Observații de stil făcute de G. Topirceanu la proza lui Caragiale” de C. Jămbă.

3) Facultatea proteică a lui Caragiale se deslășura sub control lucidității și în corespondența cu spașii de reacționare necesare. Menționăm însă că și S. Mărușescu, în „Căminul”, are o latură intimă a relațiilor epistolare l favorizează să-și accepte pe fiecare din coreceptenții așa cum este, să bunde în sensul său, să-și adapteze filozofia ireductibilă la tipul sensibilității cu care vine în atingere. E o adevărată metamorfoză a temperamentului caragialean care, fără să-și înstrăineze individualitatea, și-o pune în consonanță cu alții fie în chipul cel mai firesc, fie chiar printr-un mimetism circumstanțial... (I. L. Caragiale Opere vol. VII. Ed. Fundațiilor 1932).

Supunîndu-se singurului stăpîn pe care-l admite, — vieții, intruchipîndu-i, cu realismul cel mai total înfățișările, Caragiale stăpînea însă cu un singur demon, spiritul critic. Nu ne putem imagina că umoristul Topirceanu n-a sesizat privirea demoului incisiv ironic îndărătul măștilor. L-a interesat probabil numai arta de a însușești măștile a vicleanului Caragiale. Și în această direcție, observațiile sale se dovedesc acute și sugestive. Noi am încercat să-l aducem la rampă pe vrăjitorul măștilor, pe cel care, oricit s-ar ascunde, îl descooperă în unicitatea artei sale.

Mihail PETROVEANU

1) „Observații de stil făcute de G. Topirceanu la proza lui Caragiale” de C. Jămbă.

2) Facultatea proteică a lui Caragiale se deslășura sub control lucidității și în corespondența cu spașii de reacționare necesare. Menționăm însă că și S. Mărușescu, în „Căminul”, are o latură intimă a relațiilor epistolare l favorizează să-și accepte pe fiecare din coreceptenții așa cum este, să bunde în sensul său, să-și adapteze filozofia ireductibilă la tipul sensibilității cu care vine în atingere. E o adevărată metamorfoză a temperamentului caragialean care, fără să-și înstrăineze individualitatea, și-o pune în consonanță cu alții fie în chipul cel mai firesc, fie chiar printr-un mimetism circumstanțial... (I. L. Caragiale Opere vol. VII. Ed. Fundațiilor 1932).

1) „Observații de stil făcute de G. Topirceanu la proza lui Caragiale” de C. Jămbă.

2) Facultatea proteică a lui Caragiale se deslășura sub control lucidității și în corespondența cu spașii de reacționare necesare. Menționăm însă că și S. Mărușescu, în „Căminul”, are o latură intimă a relațiilor epistolare l favorizează să-și accepte pe fiecare din coreceptenții așa cum este, să bunde în sensul său, să-și adapteze filozofia ireductibilă la tipul sensibilității cu care vine în atingere. E o adevărată metamorfoză a temperamentului caragialean care, fără să-și înstrăineze individualitatea, și-o pune în consonanță cu alții fie în chipul cel mai firesc, fie chiar printr-un mimetism circumstanțial... (I. L. Caragiale Opere vol. VII. Ed. Fundațiilor 1932).

3) Facultatea proteică a lui Caragiale se deslășura sub control lucidității și în corespondența cu spașii de reacționare necesare. Menționăm însă că și S. Mărușescu, în „Căminul”, are o latură intimă a relațiilor epistolare l favorizează să-și accepte pe fiecare din coreceptenții așa cum este, să bunde în sensul său, să-și adapteze filozofia ireductibilă la tipul sensibilității cu care vine în atingere. E o adevărată metamorfoză a temperamentului caragialean care, fără să-și înstrăineze individualitatea, și-o pune în consonanță cu alții fie în chipul cel mai firesc, fie chiar printr-un mimetism circumstanțial... (I. L. Caragiale Opere vol. VII. Ed. Fundațiilor 1932).

formist, se repercează pe planul creației, făcînd să eșueze dureros multe intenții poetice bune.

Dacă Gellu Naum cultiva, uneori, halucinant amănunțul, Constantin Nisipeanu are frecvent în „Cartea cu Oglindă” inclinația spre generalități „frumose”, adopți, pe alocuri, atitudine entuziastă care nu are cuvinte. (Sint în volum și unele poeme izbitive în care autorul a reușit să fixeze, în imagini corecte, tandrețe, bucuria sa de a fi contemporanul unei epoci deosebite dar, din păcate, nu acestea dau tonul general). Ca să cînt viața nouă, spune poetul, este de-a-jenă „să-mi uzez inima / pe un lan cu griu cînd îl bate vîntul” pentru ca un colectivist, pînd-o pe buze, ca pe o frunză, „va face / să răsună din ea dragostea mea de patrie” (Inima mea).

În alt poem, femeia iubită este solicițată, la miezul nopții, să vadă, cum din inima fremătătoare a bărbatului, se ridică propria ei imagine, ceea ce trebuie să recunoaștem, nu este o convenție pe nouă. Intenția de a materializa abstracțiunile eșuiază și aici în clișee, ca de pildă:

„Omul puternic își pune gîndurile / sub cap, ca pe o pernă de pu”. Mfecite convenției, în poezie, sint multiple. Cel mai dramatic, sînt spunea sa, este acela că face gravitatea să devină comică, patosul să pară simulară, ipostaza — o poză. Singura cale de a le evita este luciditatea artistului, contactul permanent și profund cu o realitate cere, prin structura ei, elimină convenția și mistificarea, de orice natură ar fi ele.

Eugen SIMION

bere bănuielele de o clipă, dar, ipso facto, îl și „deservește”, contribuie la dubla ridiculizare a încornoraturii lui. Stasache și rizibil iniții ca soț înșelat și apoi ca un prostănac prezumțios, sigur de sine — o ilustrație veselă a onorabilității filistine. Nu numai prin conținutul autobiografic sau prin vestita „autodifinție”, „sînt enorm și văz monstruos”, dar prin acuitatea senzațiilor, prin intolaranța față de atmosfera sufocantă a țării de atunci, simbolizată de orașul și hotelul de reședință, — atmosferă pe care oricine dintre personajele sale, oricare Maché sau Lache ar fi îndurat-o cu o vioasă nepăsare. Într-una din scenele noastre au avut în vedere diversele forme prin care Caragiale intră în scenă și în poziție sarcastică, ironică, sau indulgentă, dar totdeauna critică, față de eroii din lumea burgheză, de prejudecăți și de canoane literare.

Să ne întoarcem însă pe terenul delimitat de Topirceanu, în sfera schițelor și povestirilor unde în aparență eul figurează ca o simplă convenție, unde Caragiale se comportă la prima vedere ca oricare dintre eroii lui.

Intințindu-l pe Caragiale ca director al ziarului unde era reporter Caragiale, ca prieten al domnișoarei Mari Popescu (în „Lanțul sîlbicilor”), ca amic al lui Nenea Stasache (în „Cadou”) al profesorului din „Dascăl prost” sau al... amicului din „Infaime”, nu-și poji distinge dintre Costică și Mitică, dintre Lache și Maché, dintre eroii săi mic-burghezi, aci feroci apărători ai principiorii, aci bonomi, tranzaționiști, farsori mucișii și galanți cu dămale.

Identificarea autorului cu eroii săi e prea acuzată, prea „perfectă”, spre a nu da de bănuț. Cînd unul dintre eroii lui Mergătorul este întrebat dacă un cunoscut este în adevăr ceea ce pare, el răspunde: „De loc... Dacă ar fi, nu ar avea într-alt lucru”. A imprumuta înfașșurarea obiectului examinat, a simula atitudine combativă, intră în natura ironiei și în speță a ironiei lui Caragiale, care — dublat și de un actor, un mim (mobilitatea feții, a firii sale este cunoscută) — se adaptează deprinderilor de limbaj și gîndire ale personajelor, tocmai spre a le deslășuri poezii dinăuntru nicul sau ridicolul. Dacă G. Calinescu vorbește într-un loc despre maniera socratică de discuție a lui Mitică, Caracterizarea ar merita o tălă lui Mitică, al cărui „conformism” ironic, a cărui artă de a discreditata adversarul prin supralicitarea acestuia ține de metoda socratică. Colaborînd la autodemascarea lor, pantomima înlesnește lui Caragiale schimbul de roluri, alternarea de ipostaze.

„Reportaj” și „O cronică de Crăciun” calitatea de director al ziarului dă autorului posibilitatea de a urmări în deplină libertate truciurile redactorului Caracudi și de a savura voluptatea depistării acestora. Detectați a personajelor sale, Caragiale stie să le pună la încercare, să provoace declanșarea resortului principal al ființei lor și astfel să le dea în vileag nărvul. Ca-traficant de influență, chiar dacă nu pentru o pîcîndă gravă, cum ar fi promovarea unui elev prost de familie bună, el caută să-și convingă pe „dascălul prost” din schița cu același nume, despre legitimitatea, firescul practicilor nepotismului burghez cu un cinism prea ingenuu ca să-și aparțină lui Mitică: „Nu-ți cunoști interesul! De ce să te pui tu cu niște oameni mari, care au atita influență?... De ala v-a ieșit vorba la toți dascălii că sinteți moșii și brutali, mai ales cu copiii de familie bună”. Altorii, deși mai mult martor decit participant, autorul acționează în așa fel încit, din umbră exercită o influență asupra eroiului principal. Tînid inonul lui Stasache, „Cadou”) asigurîndu-l că briliantul rădîcit de soție în cravata amantului, se va găsi neapărat, îl ajută să spul-

formist, se repercează pe planul creației, făcînd să eșueze dureros multe intenții poetice bune.

Dacă Gellu Naum cultiva, uneori, halucinant amănunțul, Constantin Nisipeanu are frecvent în „Cartea cu Oglindă” inclinația spre generalități „frumose”, adopți, pe alocuri, atitudine entuziastă care nu are cuvinte. (Sint în volum și unele poeme izbitive în care autorul a reușit să fixeze, în imagini corecte, tandrețe, bucuria sa de a fi contemporanul unei epoci deosebite dar, din păcate, nu acestea dau tonul general). Ca să cînt viața nouă, spune poetul, este de-a-jenă „să-mi uzez inima / pe un lan cu griu cînd îl bate vîntul” pentru ca un colectivist, pînd-o pe buze, ca pe o frunză, „va face / să răsună din ea dragostea mea de patrie” (Inima mea).

În alt poem, femeia iubită este solicițată, la miezul nopții, să vadă, cum din inima fremătătoare a bărbatului, se ridică propria ei imagine, ceea ce trebuie să recunoaștem, nu este o convenție pe nouă. Intenția de a materializa abstracțiunile eșuiază și aici în clișee, ca de pildă:

„Omul puternic își pune gîndurile / sub cap, ca pe o pernă de pu”. Mfecite convenției, în poezie, sint multiple. Cel mai dramatic, sînt spunea sa, este acela că face gravitatea să devină comică, patosul să pară simulară, ipostaza — o poză. Singura cale de a le evita este luciditatea artistului, contactul permanent și profund cu o realitate cere, prin structura ei, elimină convenția și mistificarea, de orice natură ar fi ele.

Eugen SIMION

bere bănuielele de o clipă, dar, ipso facto, îl și „deservește”, contribuie la dubla ridiculizare a încornoraturii lui. Stasache și rizibil iniții ca soț înșelat și apoi ca un prostănac prezumțios, sigur de sine — o ilustrație veselă a onorabilității filistine. Nu numai prin conținutul autobiografic sau prin vestita „autodifinție”, „sînt enorm și văz monstruos”, dar prin acuitatea senzațiilor, prin intolaranța față de atmosfera sufocantă a țării de atunci, simbolizată de orașul și hotelul de reședință, — atmosferă pe care oricine dintre personajele sale, oricare Maché sau Lache ar fi îndurat-o cu o vioasă nepăsare. Într-una din scenele noastre au avut în vedere diversele forme prin care Caragiale intră în scenă și în poziție sarcastică, ironică, sau indulgentă, dar totdeauna critică, față de eroii din lumea burgheză, de prejudecăți și de canoane literare.

Să ne întoarcem însă pe terenul delimitat de Topirceanu, în sfera schițelor și povestirilor unde în aparență eul figurează ca o simplă convenție, unde Caragiale se comportă la prima vedere ca oricare dintre eroii lui.

Intințindu-l pe Caragiale ca director al ziarului unde era reporter Caragiale, ca prieten al domnișoarei Mari Popescu (în „Lanțul sîlbicilor”), ca amic al lui Nenea Stasache (în „Cadou”) al profesorului din „Dascăl prost” sau al... amicului din „Infaime”, nu-și poji distinge dintre Costică și Mitică, dintre Lache și Maché, dintre eroii săi mic-burghezi, aci feroci apărători ai principiorii, aci bonomi, tranzaționiști, farsori mucișii și galanți cu dămale.

Identificarea autorului cu eroii săi e prea acuzată, prea „perfectă”, spre a nu da de bănuț. Cînd unul dintre eroii lui Mergătorul este întrebat dacă un cunoscut este în adevăr ceea ce pare, el răspunde: „De loc... Dacă ar fi, nu ar avea într-alt lucru”. A imprumuta înfașșurarea obiectului examinat, a simula atitudine combativă, intră în natura ironiei și în speță a ironiei lui Caragiale, care — dublat și de un actor, un mim (mobilitatea feții, a firii sale este cunoscută) — se adaptează deprinderilor de limbaj și gîndire ale personajelor, tocmai spre a le deslășuri poezii dinăuntru nicul sau ridicolul. Dacă G. Calinescu vorbește într-un loc despre maniera socratică de discuție a lui Mitică, Caracterizarea ar merita o tălă lui Mitică, al cărui „conformism” ironic, a cărui artă de a discreditata adversarul prin supralicitarea acestuia ține de metoda socratică. Colaborînd la autodemascarea lor, pantomima înlesnește lui Caragiale schimbul de roluri, alternarea de ipostaze.

„Reportaj” și „O cronică de Crăciun” calitatea de director al ziarului dă autorului posibilitatea de a urmări în deplină libertate truciurile redactorului Caracudi și de a savura voluptatea depistării acestora. Detectați a personajelor sale, Caragiale stie să le pună la încercare, să provoace declanșarea resortului principal al ființei lor și astfel să le dea în vileag nărvul. Ca-traficant de influență, chiar dacă nu pentru o pîcîndă gravă, cum ar fi promovarea unui elev prost de familie bună, el caută să-și convingă pe „dascălul prost” din schița cu același nume, despre legitimitatea, firescul practicilor nepotismului burghez cu un cinism prea ingenuu ca să-și aparțină lui Mitică: „Nu-ți cunoști interesul! De ce să te pui tu cu niște oameni mari, care au atita influență?... De ala v-a ieșit vorba la toți dascălii că sinteți moșii și brutali, mai ales cu copiii de familie bună”. Altorii, deși mai mult martor decit participant, autorul acționează în așa fel încit, din umbră exercită o influență asupra eroiului principal. Tînid inonul lui Stasache, „Cadou”) asigurîndu-l că briliantul rădîcit de soție în cravata amantului, se va găsi neapărat, îl ajută să spul-

Supunîndu-se singurului stăpîn pe care-l admite, — vieții, intruchipîndu-i, cu realismul cel mai total înfățișările, Caragiale stăpînea însă cu un singur demon, spiritul critic. Nu ne putem imagina că umoristul Topirceanu n-a sesizat privirea demoului incisiv ironic îndărătul măștilor. L-a interesat probabil numai arta de a însușești măștile a vicleanului Caragiale. Și în această direcție, observațiile sale se dovedesc acute și sugestive. Noi am încercat să-l aducem la rampă pe vrăjitorul măștilor, pe cel care, oricit s-ar ascunde, îl descooperă în unicitatea artei sale.

Mihail PETROVEANU

1) „Observații de stil făcute de G. Topirceanu la proza lui Caragiale” de C. Jămbă.

2) Facultatea proteică a lui Caragiale se deslășura sub control lucidității și în corespondența cu spașii de reacționare necesare. Menționăm însă că și S. Mărușescu, în „Căminul”, are o latură intimă a relațiilor epistolare l favorizează să-și accepte pe fiecare din coreceptenții așa cum este, să bunde în sensul său, să-și adapteze filozofia ireductibilă la tipul sensibilității cu care vine în atingere. E o adevărată metamorfoză a temperamentului caragialean care, fără să-și înstrăineze individualitatea, și-o pune în consonanță cu alții fie în chipul cel mai firesc, fie chiar printr-un mimetism circumstanțial... (I. L. Caragiale Opere vol. VII. Ed. Fundațiilor 1932).

3) Facultatea proteică a lui Caragiale se deslășura sub control lucidității și în corespondența cu spașii de reacționare necesare. Menționăm însă că și S. Mărușescu, în „Căminul”, are o latură intimă a relațiilor epistolare l favorizează să-și accepte pe fiecare din coreceptenții așa cum este, să bunde în sensul său, să-și adapteze filozofia ireductibilă la tipul sensibilității cu care vine în atingere. E o adevărată metamorfoză a temperamentului caragialean care, fără să-și înstrăineze individualitatea, și-o pune în consonanță cu alții fie în chipul cel mai firesc, fie chiar printr-un mimetism circumstanțial... (I. L. Caragiale Opere vol. VII. Ed. Fundațiilor 1932).

POPA ALEXANDRU

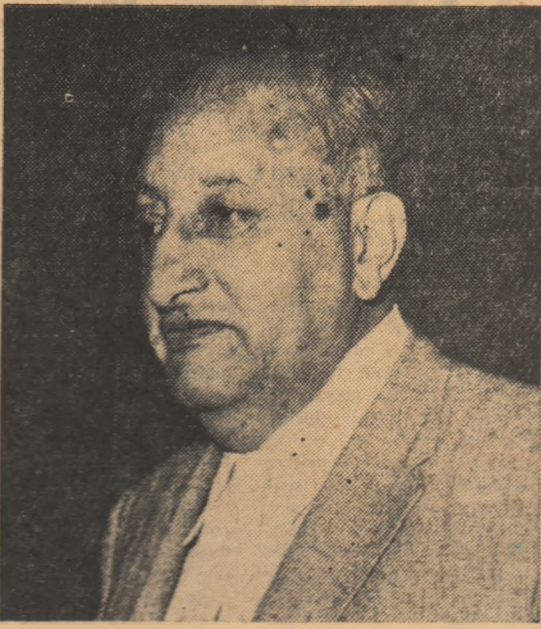
În cadrul acestor rubrici s-a atins, în repetate rânduri, atenția asupra primejdiilor epigonismului. Prefăcîndu-se în adevărate versurile care aduc ceva nou, în substanță și în expresie, chiar cînd sint „meșteșugite”, dar care, în esență, sînt repetitive și exportate din străinătate, dovădind oarecare meșteșug prozodic, dar imitind modelele clasice repetind exportate conștimate, neîmbrățind peisajul literar cu vreo notă personală.

„Copleșit de-a-scune doruri, gîndu-ți sberăz căte țiru, Cînd înălbite file îți deslăsur, puștii, sîntu, Leagăni care de vazău, cu sîntă, cută acest popor, Nobilă progenitură, drept, viteaz și iubitor,

Moștenind o țară mîndră ca un colț de paradiz, O medalie pe sfera rădărită din abis... Pentru ca parcă natura și-a pus tot al ei talent, Și-a creat un Eldorado, în al hoardelor torent... etc.

</

De vorbă cu MIGUEL ANGEL ASTURIAS

De pe îndepărtate meleaguri argentinene, unde trăiește în grele condiții ale exilului, a sosit în țara noastră Miguel Angel Asturias. E un nume cunoscut și prețuit de cititorii noștri în deseblă datoriile „Domnului Președinte”, apărut acum doi ani în traducere românească și considerat — la București ca și la Moscova, la Paris ca și la Roma — drept „cel mai important din toate romanele care s-au scris pe tema dictaturii în America Latină”. Dar Miguel Angel Asturias este mult mai mult decât autorul unei cărți celebre. Prin poezia sa avântată, prin romanele sale de nelăteț forță demagogică și înaltă înaltă artistică, precum și prin activitatea neobosită alături de forțele progresiste, Miguel Angel Asturias se vadește a fi un adevărat abanderado, un purtător de steag în lupta popoarelor latino-americane împotriva dominației imperiale, pentru independența națională și demnitate umană. Cărțile lui — e de ajuns să citim Week-end în Guatemala și Papa verde — sînt mărturie cutremurătoare despre greutățile, dar și despre nobelea acestei lupte de eliberare.

Vizita lui Miguel Angel Asturias în țara noastră coincident cu semicentenarul lui Caragiale. În mod firesc convorbirea s-a îndreptat la început asupra importanței pe care o au schimbările culturale internaționale pentru cauza păcii și a înțelegerii dintre popoare.

— Dacă este adevărat — ne-a spus Miguel Angel Asturias — că redubiționate onestitate de orice ordine — economică, comercială, financiară — contribuie la cunoașterea reciprocă și a oamenilor, ca astăzi mai mult se poate afirma că în domeniul cultural aceste schimbări deosebite o deosebită însemnătate pentru că ele mobilizează și pun la joc omul însuși. Filosofie, știință, artă se transformă în bunuri comune în măsură în care se răspîndește grație mijloacelor mijloace de apropiere și de înțelegere de care dispunem azi. De aceea, tot ce ține de împiedicări prin diferite bariere a călătoriei de cultură, de în noi popor la altul constituie un delict pe care am putea să-l calificăm drept lese-namărite. Cultura înaltă se corupe. Tot ceea ce este omniașă aprinsă între țări înviesc. În alt plan, cauza păcii — a păcii care este cea mai mare bogăție a omului.

— Ce puteți să ne spuneți despre relațiile culturale dintre țara noastră și America Latină?

— Cunoașterea literaturii române permite să afirmăm enormă afinitate ce există între România și țările Americii Latine. Sursele populare din care se hrănesc aceste literaturi sînt azi de asemănătoare — origine jordanică, celtică, peisaj, probleme sociale — întrucît adesea niți distanța care desparte România de America noastră metă și le identifice. Cred că nu de mult s-a descoperit în țara noastră existența literară a Americii Latine, că interesul pentru ea a mers crescînd, iar actualmente îl promite să servescă drept o intrare de unire între țările noastre și Republica Populară Română. Pentru cunoașterea literaturii române, la noi nu s-a făcut mult desigur, dar în referința la tot ce este de făcut. Dar important este că s-a început și se va continua cu tot mai multă hotărîre pe acest drum. Poezii și romanele române de seamă au fost traduse în spaniolă și publicate în America Latină, începînd cu poezia lui Mihail Eminescu și Tudor Arghezi, tîlmăcite de Maria Teresa Leon și Rafael Alberti. Versiunea spaniolă a romanului Desul de Zaharia Stancu a fost primită de critica deosebit de elogios. În însumi, cu soția mea, am terminat traducerea unei antologii a prozei românești. E o carte de peste 300 de pagini care va vedea curînd lumina tiparului. Continuînd cu spor această muncă, vom avea mult de estigat.

— În țara noastră operele scriitorilor latino-americani ca Pablo Neruda, Nicolás Guillén, Jorge Amado, cunosc o largă răspîndire. „Domnului Președinte” ca să luăm un exemplu concret, s-a epuizat în puține săptămîni. Cititorii „Gazetei Literare”, părșii la acest interes, ar dori să cunoască părerea d-voastră despre realizările și tendințele literaturii Americii Latine.

— Literatura latino-americană s-a deosebit întotdeauna prin caracterul ei combativ. A fost și este o literatură de luptă. Dinmă de mare noastră literatură care nu a fost niciodată conformistă și care a dat apăsătoare ca vorba ale lui Sarmiento, Mariano Azuela, Rómulo Gallegos. Tîmna nu a făcut decât să accentueze această tendință. Pe măsură ce se auiază tot mai mult problemele sociale din țările noastre, poezii, romanele și, în general, artiștii noștri iau o atitudine tot mai combativă și denunță tot mai vehement tragedia popoarelor lor supuse și înfrînte de abuzurile proprii și de monopoliurile străine. În romanele — căci literatura noastră stă azi sub semnul romanului — este prezentă acea, în primă rînduri ale acestei opere de mărturie și de denunțare a exploatare și asupririi, de revendicare pentru los de abajio (cei de jos) a unei libertăți

con pan (libertate cu plina). Acesta este spiritul care pătrunde toate operele majore ale literaturii latino-americane, fie că dezlăuie condiția tragică a indianului (Huasipungo de Jorge Icaza, Yacucana de Jesús Larra), exploatarea ucigătoare a muncitorilor din mine sau plantații (La voragine de José Eustacio Rivera, El metal del diablo de Augusto Céspedes) sau mirria cartierelor mîrgănease (Casas muertas de Augusto Verbitski). Trebuie însă să avertizăm că din pricina acestei tendințe social-combativă, romanul nu și-a pierdut condiția lui de operă de artă, nu s-a transformat în pamflet sau manifest.

— Romancierii latino-americani înțeleg deci să păstreze și să folosească întreaga putere a emoției artistice.

— Da, să o folosească pentru a comunica. Tocmai aici stă interesul pe care îl avem de a face cunoscute romanele noastre pe plan universal: să aducem denunțarea noastră în conștiința tuturor oamenilor care ne citesc, să-i facem capabili să capteze, o dată cu mărturia noastră, frumusețile și particularitățile lumii noastre încă în formare. Cred însă că trebuie să cer înțelegere pentru că un circumscris numai la literatură, — mai precis: numai la roman — are rampe de lansare a inimilor care sînt, schimbările culturale internaționale, uitînd că ele trebuie să îmbrățișeze toate genurile și toate artelor: pictura, muzica — filmul de animație — și toată gama folclorică în care se păstrează vie și riguroasă veșta tradiție.

— Rămpele de care vorbiți nu trebuie să lanseze și piese de teatru?

— Firește, și în această privință trebuie să semnalăm, acum cînd se comemorează 50 de ani de la moartea lui Caragiale, marele succes al teatrului Fery Mochă din Buenos Aires care a reprezentat o noapte înnoată în seapătoria 1936, precum și publicarea comediei O scrisoare pierdută în traducerea lui Hector Pablo Agosti. Trebuie să spunem însă că aici mai rămîne mult de făcut. Toată opera lui Caragiale ar trebui tradusă în limba spaniolă și sînt sigur că în de an pieșele lui vor figura pe afișele teatrului noastre din Mexico, Venezuela, Cuba, Buenos Aires, Chile, Lima, Bogotă...

— Personal nu v-ați lăsat ispiți de acea formă directă de a comunica cu publicul, care este teatrul?

— Numai în ultima vreme. Am scris o piesă istorică, Audiencia de los condes (Tribunalul condeșilor), în care e vorba de atrocitățile spaniolilor în țările americane cucerite. Opera, deși situată în acea epocă, spre 1600, pare actuală în multe privințe. Nu trebuie uitat că pe atunci Bartolomé de Las Casas, „apărătorul indienilor”, tornea un limbaj pe care numai astăzi îl înțelegem în tot patetismul lui uman.

— Alte proiecte literare? Ce romane pregătiți?

— În privința cărților la pregătire, am intenția să amplifice trilogia consacrată plantărilor de hamei, acaparată, după cum știți, de „monstrul verde”, United Fruit Company. La cele trei romane publicate (Vin puternic, Papa verde și Ochișii celor negri), se va adăuga alți titluri: Bastarda care va trata despre clasa mijlocie, mica burghezie, din țara mea, Guatemala, în momentul invaziunii care a răsturnat guvernul revoluționar, în 1954. Am pregătite de asemenea de la Buenos Aires, un roman care va aborda la cunoașterea editurii condusă de Gonzalo Losada. Se intitulază „Malatra” și se situează pe linia altui roman al meu, Omul de porumb. E o carte foarte curioasă, bazată pe mitologia indigenă. În cadrul unor lupte magice, se înfrîntă zeitățile autohtone, amerindice, cu Colosul, stăpînul cutremurilor și Huracan, domnul vijeliilor pustiitoare, cu Setebos și cu celălalt demon creștin care întotdeauna se manifestă simțind. Și poate că înepusul nu este numai mitologic... — Ampreși despre țara noastră?

— Sînt încă la începutul rîcii mele. Bucureștii sînt un oraș cloocitor de viu și de bucurie de a trăi. Mi-au plăcut clădirile albe, grădinițele, florile, cerul și, mai ales, faza oamenilor. „Jumătate din viața mea s-a petrecut în țara mea. Mai mult și mai pe larg voi spune impresiile mele într-o carte pe care intenționez să o scriu despre dezvoltarea culturii, științei, economiei, în țara d-voastră.

Alexandru Paul GEORGESCU

DA de zarmării DA colabozării

Poziția opiniei publice sovietice

Opinia publică sovietică — se arată în recomandările Conferinței prezidențiale — opiniei publice sovietice — consideră necesar ca, în strînsă colaborare cu opinia publică a tuturor celorlalte țări, să lupte pentru încheierea cit mai grabnică a unor acorduri internaționale privind dezarmarea, iar pe baza acestora să se înceapă dezarmarea generală și totală, sub un strict control internațional.

Delegații sovietici la Congres trebuie să colaboreze strîns cu toți participanții acestuia, indiferent de deosebită politică, socială, religioasă și de alt gen. În discuția liberă cu reprezentanții celor mai diferite părți ale populației din toate țările — muncitorii, țărani, intelectuali, oameni de știință și cultura, reprezentanți ai cercurilor de afaceri și religioase — este necesar să se găsească soluții îndreptate spre unirea tuturor forțelor, care sînt gata să lupte pentru dezarmarea generală și totală, pentru o pace trinitică pe pămînt.

Rockwell Kent

poet și activist pe tărîm obștesc (S.U.A.).

„Întîlnindu-mă deseori cu oamenii sovietici sînt întrebali: Cum s-a putut întimpla ca Statele Unite, țara lui Lincoln și Washington, Edison, Whitman și Dreiser (țara care a luptat cu curaj pentru democrație și progres, astăzi să încalce aceste principii sînte și cu politica sa irațională să strînească minia și disprețul popoarelor.

În astfel de cazuri eu răspund: Nu confundăm America oamenilor simpli, pe care o iubesc, cu America monopoliurilor financiare. Sînt două lumi opuse, două Americi. Numai rechinilor marelui business le convine, „războiul rece”, numai ei îl așă, propovăduind zi de zi ideea că, „războiul rece” este inevitabil, că încetarea lui ar fi o catastrofă. Totodată se frece sub făcere faptul că „războiul rece” este necesar numai business-urilor care stăpînesc profitul de pe urma psihizei de război, a producției de rachete, avioane și bombe cu hidrogen... Oamenii care au trecut prin război nu pot ține spre el, ei cunosc ce valoare are pacea. Iar eu, ca american, sînt marior că poporul sovietic urăște războiul, că el ținde să trăiască în pace și prietenie cu toate popoarele.

În America, în ultimul timp, crește numărul oamenilor care au început să fie conștienți de acest adevăr. Mă

Bernard Lovell

directorul observatorului „Jodrell Bank” (Anglia)

„Prin explozia lor nucleară la mare altitudine, Statele Unite creează un precedent pentru militarizarea Cosmospului”, a declarat cunoscutul om de știință englez prof. Bernard Lovell, directorul observatorului „Jodrell Bank”. Luînd cuvîntul în cadrul emisiunii televizivului din Londra, prof. Lovell a protestat împotriva intenției S.U.A. de a efectua o explozie a bombei atomice la mare altitudine. El a subliniat că nimeni nu poate fi sigur de consecințele pe care le va avea această experiență.

Jules Moch

om politic (Franța).

„Suprarnarmările ne ruinează și înmulțesc primejdiile ce ne amenință. Trebuie să dezarmăm.

Succesul este determinat de două condiții. În primul rînd trebuie creată dorința multilaterală de dezarmare. Nici una din marile puteri nu trebuie să impună celelalte condițiile dezarmării. Apoi trebuie să se apropie punctele de vedere asupra controlului. Începutul unei deslinderi a încordării la Berlin, în Laos și în alte locuri ar ușura progresul pe calea dezarmării, iar acest progres ar contribui la deslindere. Politica și tehnica merg mîna în mîna.

Dezarmarea este dictată de necesitate. Eu cred în ea. Dementia oamenilor va înceta: Să avem încredere în rațiune!”

J. Nehru

primul ministru al Indiei

La ședința de închidere a conferinței pentru problema luptei împotriva înarmării nucleare, convocată la Delhi din inițiativa Comitetului executiv al fondului păcii „Mahatma Gandhi”, primul ministru al Indiei, Nehru, a subliniat necesitatea dezarmării și a unei lumi fără războaie. Ca un prim pas spre realizarea acestui nobil scop, Nehru a propus încetarea imediată a experiențelor nucleare și a producției de bombe cu încălziri nucleare. Trebuie să se pună capăt războaielor, a spus el, exprimîndu-și părerea că crearea unor zone denuclearizate în Asia, Africa și Europa ar contribui la slăbirea încordării internaționale.

Atilio Marcini

deputat (Argentina)

Atilio Marcini, deputat în Congresul Argentinei din partea mișcării radical-populare naționale, a declarat: „Popoarele năzuiesc spre pace și coexistență pașnică. Congresul mondial pentru dezarmare generală și pace trebuie să devină un pas important spre realizarea năzuințelor tuturor oamenilor cinstiți de pe globul pămîntesc. Fiecare popor, apărîndu-și oriunde care i se pare mai bună, trebuie să lupte pentru coexistența pașnică, deoarece numai pe această cale se poate obține pacea în lumea întreagă”.

Heriberto Jara

președintele de onoare al Comitetului mexican pentru apărarea păcii

Heriberto Jara, președintele de onoare al Comitetului mexican pentru apărarea păcii a declarat: „Sînt convins că Congresul mondial pentru dezarmare generală și pace va constitui un adevărat eveniment istoric, în actualul moment, cînd lumea întreagă trăiește într-o atmosferă de neliniște. Considerăm că congresul va trage concluzii practice importante care vor contribui la obținerea dezarmării și la încetarea războiului rece, care provoacă atîtea prejudicii întregii lumi”.

Conferința oamenilor de știință americani care luptă pentru pace a hotărît să creeze o organizație permanentă pentru sprijinirea cauzei păcii care a fost denumită „Congresul oamenilor de știință pentru menținerea existenței”. Cu asentimentul celor peste 700 de participanți la conferință, Chauncey Leake, profesor de farmacologie, președintele conferinței, a adresat președintelui S.U.A. Kennedy, o telegramă prin care se cere renunțarea la experiențele nucleare la mare altitudine. În rezoluția conferinței se spune că: „Congresul oamenilor de știință pentru menținerea existenței” are datoria „de a uni energia oamenilor de știință și a organizațiilor lor în promovarea unui program pozitiv de luptă pentru pace”.

„Păcii — da, războiului — nu!” — sub această lozincă a avut loc la Fossli (Italia) un „mars al păcii” la care, în cînda ploii torrențiale, au participat cîteva mii de oameni. Marsul s-a încheiat cu un miting de masă al căru participanți au cerut încetarea experiențelor nucleare americane și înfăptuirea dezarmării generale și totale.

„Pacea să fie satelitul pămîntului!”

A. CAMERINI (Italia)

Intîlniri

Belgradul este înția gazdă a călătoriei întreprinsă în peisajul nou iugoslav, geografic și literar. Alabastru cerului cu reflexe mediteraneice, verdele aspru al cîmpurilor, orașul dinamic și fierbinte surprind ochii, pasul și simțirea călătorului sosit să întîlnească simplu, de la distanța Mărtisorului, legăneria aului grauri vorbite.

Scriitorii iugoslavi, poeți, prozatori, dramaturgi, dintre care cîteva buni vorbitori pe romînește au întîmpinat emoțiile noastre cu inima deschisă și cu condeiele de aur.

Vizitarea cîtorva dintre obiectivele principale de artă și cultură ale Belgradului au împerecheat emoții a căror tresărire am simțit-o profund, atît gazedle cit și oaspeții. Pe colina Avala apropiată de capitală, l-am întîlnit în briza caldă dintre dealuri pe prozatorul Ivo Andrić, deținătorul premiului Nobel al anului 1961 pentru cartea „Peste Drina o punte”, pe Argezi — cu bastonul din București și marele Mestrovici în granitul monumental, simbol al neuitării luptătorului necunoscut: patru splendide cariatide pe două laturi susțin imensul edificiu de granit urcat pe cîteva rînduri de inense trepte. Reîntîlnit și în Muzeul Național, Mestrovici domină în marmoră și bronz piatra dură și metalul, deopotrivă cu frăgezimea simțirilor adînci. Alături de Alexandru Vucio, de Oskar Davidiț, Vasco Popa, Ivan Lalić sau Aurel Gavrilov ori Zelimir Lukici, distanțate kilometrice dintre punctele vizitate se pierd. Nu se face nici proză, nici poezie: priveliștile iscă discuții despre flori și cîmp. Ajungem și la o vale de maci unde au fost ucși mișelește

deodată cîteva sute de partizani... La Kalemegdan, vechea cetate a Belgradului, vedem Muzeul Militar: o istorie eroică în arme, steaguri și trofee, din vechime pînă în prețuia biruinței împotriva cîmpitorilor hitleristi.

O conferință de presă ieri la Uniunea Scriitorilor: caldă primire oficială, un mic discurs de bun simț și de prezentare. Fragmente din cuvîntul de răspuns al lui Argezi: „Literatura și mai ales poezia care e literatură concentrată, sînt cîntecul ale inimii”... scriitorii neavînd alte instrumente decît condeiul, pun să cînte cuvintele pe care le aleg cit mai frumoase și cit mai apropiate de dragostea noastră de oameni și de popor... „Ceea ce ne ușurează sarcinile noastre este noua față a vieții și a simțirii pe care cu inemsa lui generozitate ne-o aduce socialismul. El ne-a ușurat viața care de multe ori, dacă nu de cele mai multe ori a fost în societățile trecute o mare povară...” „Azi cîntecul au început să fie împărțite artificial după ambițiile personale în clasice, parnasice, simboliste etc. etc. mergînd cîteodată pînă la absurd. Dorința la care inevitabil ajung artiștii lirici, povestitori, sculptori, pictori și compozitori după ce socialismul în puterea căruia gîndim și vorbim biruie din ce în ce mai puternic pretutîndu, este noua modalitate a viitorului literaturii, pacea dintre popoare și oameni...”

Călătoria continuă pe meleagurile iugoslave, ca în paginile unei cărți scrise și ilustrată frumos, pe care o răsfoim cu bucurie. Miine vom începe capitolul cu Adriatică...

BELGRAD, 25 iunie

Baruju T. ARGHEZI

FASCISMUL ÎN ASIAI

PENTRU SALVAREA VIEȚII PATRIOTILOR SUD-VIETNAMEZI

La Saigon, în Vietnamul de Sud, un așa-zis „Tribunal militar special” a condamnat de curînd la moarte patru intelectuali patrioți, care au luptat împotriva agresiunii militare americane în acea parte a teritoriului vietnamez, aflat sub teroarea tortionarilor lui Ngo Dinh-Diem. Alți trei patrioți au fost osîndiți la cîte 10 ani muncă silnică, iar cinci la cîte 8 ani muncă silnică.

Le Quang Vinh, Le Kong Thu, Le Van Thanh, Huynh Van Chinh — iată numele condamnaților la moarte. Primul este poet, următorii doi studenți, ultimul — soldat în armata diemistă. Condamnații la muncă silnică sînt toți studenți. În clipele de față tășul ghitolinei (ghilotina, care este folosită în Vietnamul de Sud aproape la fel de frecvent ca lamele de ras...), atîrnă deasupra capetelor unor tineri, care n-au altă vină decît aceea, de a-și iubi poporul și de a urî fascismul.

„Jos legile fasciste!” — a strigat, la proces, Le Quang Vinh. Întrebat dacă vrea să ceară grațierea, poetul a răspuns negativ. „Nu, nu cer grațierea de la agresori și trădătorii”. În Republica Democrată Vietnam, în Vietnamul de Sud, în lumea întreagă milioane de conștiințe cinstite luptă pentru salvarea vieții tinerilor patrioți.

„Tehnica” bestială a lui Himmler este, în aceste zile, egalată și, nu odă, întrecută de metodele folosite, în Vietnamul de Sud, pentru exterminarea patrioților.

În masa a delinților din lagărul de la Phu-Loi, imaginabilele atrocități din închisorile sud-vietnameze nu pot fi uitate. Organele de siguranță și de poliție ale lui Ngo Dinh-Diem au ajuns la o neman-închipuită sistemăzare a muncii lor; astfel, ele împart cetățenii în „legali”, „semi-legali” și „ilegali”.

Nu e prea greu de înțeles la ce rezultate duce un asemenea sistem de a clasifica și a cîntări viețile oamenilor.

Isabelle Blume, care a vizitat Vietnamul de Sud și a scris și o carte despre nefericiții locuitori ai acestei teritorii, povestește lucruri cutremurătoare.

Între altele, reproduce o seamă de declarații ale unor deputați, membri ai Adunării Naționale din Sud (rețineți din Sud). Unul dintre aceștia, Tran Ugor Ban, care a vizitat închisorile unde sînt deținuți condamnații politici, vorbește despre unii dintre aceste cavouri, cel de la Gia Dinh. O sală are 54 de metri pătrați. Pe acești 54 metri pătrați, trebuie să-și găsească loc 150 de deținuți. „E suficient (remarcă deputatul sud-vietnamez) să faci o împărțire, pentru a vedea că în sala aceasta, sînt 3 persoane pe metru pătrat. Ceea ce ei sîște pe un alt deputat Do Thi Hue (tot din Vietnamul de Sud) și-și manifestă uimirea: „Cînd stau în picioare, ei sînt deja înghesuiți, și mă întreb cum se pot culca”.

Tragedia tinerei Tran Thi Uham, eroină națională, respinge orice calificativ.

Cînd cade în ghiarele zbirilor lui Ngo Dinh-Diem, cîntărește 50 de kilograme. Cînd, izbutește să ajungă în Republica Democrată Vietnam, are „patruzeci de rîni care singerează și supurează încă, sistemul nervos și organul sexual disturse — și nu mai cîntărește decît treizeci de kilograme.

Am înțut-o în brațe, — povestește Isabelle Blume. Urmele arsurilor la

amăr sînt încă înfricoșătoare. Sînti văz rîmne marșate. Nu vor dispăre nicînd ambele lăsele la încheturile mâinilor și la gleznele de cîrlețele înguste acolo pentru a o agăia în timpul interogațiilor”.

Asemenea orori au devenit banale în Vietnamul de Sud. Toate mijloacele de tortură și de surprimare — procedee de abator și mijloace „moderne” — de la sații și chirle de abator pînă la ghilotină și electricitate pasă cu to șlașba luminării, ci a pîșășării și înecării victimelor au laai loc ca dinste în arsenalul bestialilor.

Mă și sîi de vietnamezi au căzîi victime acestor fiare, denste și îngeroase condizioare a celor mai abiește metode fasciste.

„Într-un singur district — relatează Isabelle Blume — ca Daioac (Gaang Nam), a căru populație nu trece de 100.000 locuitori, se numără 9.000 de persoane închise în lagărele de concentrare și torturare”.

Mai ascuțit decît ghilotina, mai fierbinte și mai puternică decît curentul electric, se pare, însă, că este voința poporului din Vietnamul de Sud, aflat încă în stăpînire (cit de precară) a neo-colonialismului, să-și cîștige libertatea deplină.

„Spre ține, Le Quang Vinh, poet luptător, și spre toți, cei care, ca tine, sînt, în aceste clipe, sub amenințarea morții nu se îndreaptă gîndurile, cu emoție.

Înima noastră este alături de voi. Fie ca furtuna, curajul a protestelor conștiințelor cîștite de pe lașă întregului pămînt să vă redea poporului vostru, libertate și viață!”

Eugen JEBELEANU